Gildebrief

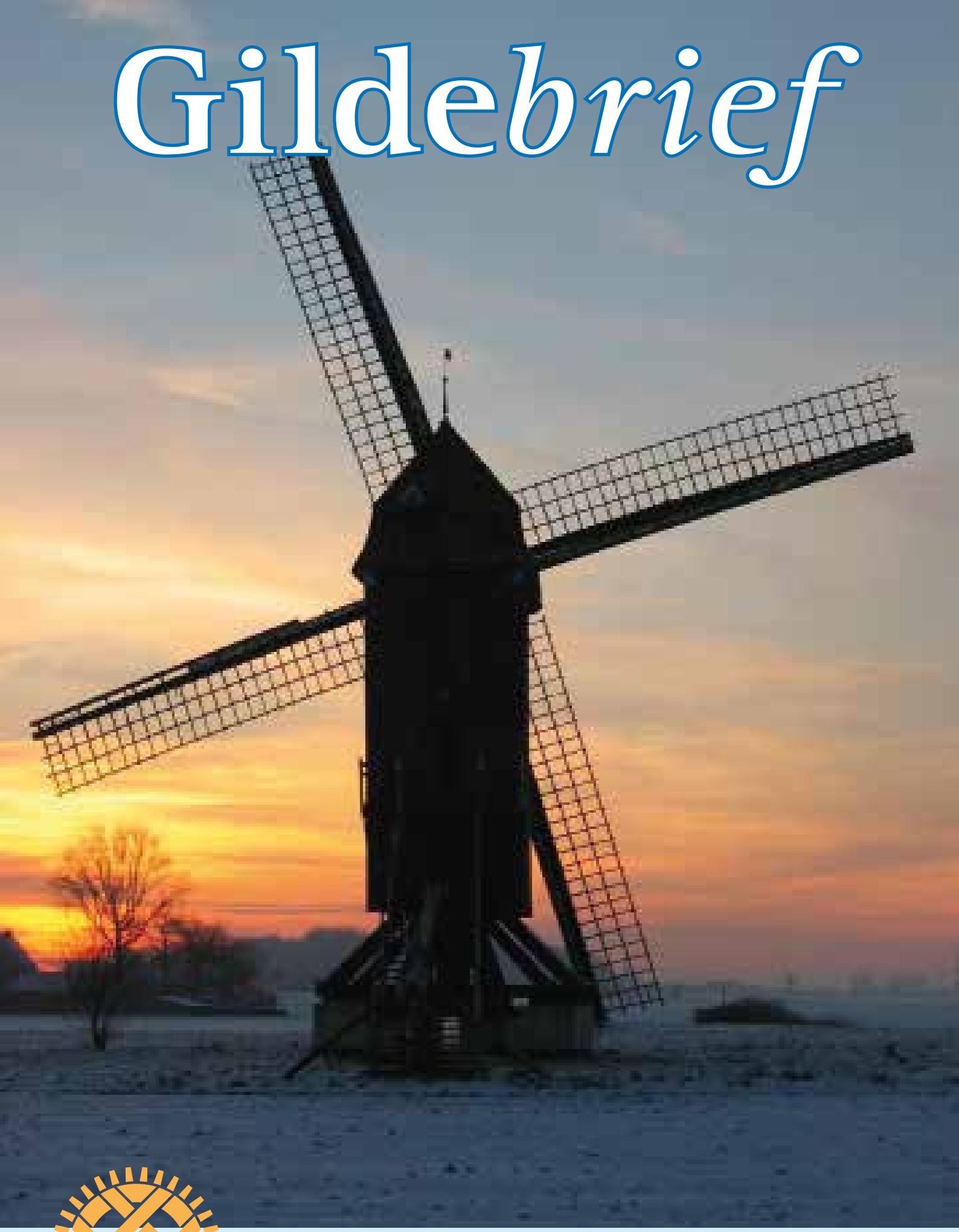

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

30e jaargang no. 4 december 2011

COLOFON

Gildebrief
De Gildebrief is het verenigingsblad van het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.200 stuks in de maanden maart, juni, september en december.
De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur. De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel van het blad. Het bestuur is verantwoordelijk voor zaken die duidelijk een verenigingskarakter hebben.

Abonnement niet leden
Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

Advertenties
Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Informatie is verkrijgbaar bij de penningmeester en de redactie.

Bestuur van het GVM
Voorzitter: TV (Theun) Vellinga,
Venkel 21, 8252 CH Dronten, tel. 0321-317465
voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl

Vice-voorzitter
Fr (Frans) Tullemans
(Zie ledenadministatie)

Secretaris
Bas de Deugd
Dirk Karstraat 47, 4143 AX Leerdam, tel. 0345-630112
secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Penningmeester:
Reinier den Uijl
Kasteel Hasselholtstraat 1, 6043 XG Roermond, tel. 0475-326112
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

Coördinator opleidingen
Jop Kluis
Dorpsstraat 55, 1431 CB Aalsmeer, tel. 0297-344297
opleidingscoordinator@vrijwilligemolenaars.nl

Biotoopaangelegenheden
Jan Chris Wagenaar
Beijumerweg 1048, 9731 CX Groningen, tel. 050-5490888
biotoop@vrijwilligemolenaars.nl

Vertrouwenspersoon
H.P.A. van Erve (zie Gildeverzendingen)
A. (Ada) Meurs Telemanstraat 60,8031 KL Zwolle, tel. 038-4225533

ledenadministratie en website
Fr. (Frans) Tullemans,
Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop, tel. 040-2863023
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl
webmaster@vrijwilligemolenaars.nl

Coördinator Examens
P.JM. (John) Houben
Korhoenderveld 89,5431 HC Cuijk, tel. 0485-320994

Coördinator Arbo en Veiligheid
G. (Gerrit) Duinker
Tolhuislaan 25, 3862 WK Nijkerk, tel. 033-2451060
arbo@vrijwilligemolenaars.nl

Bliksemafleidercontrole
Coördinator L.J. (Leo) Tiggelman,
livius 7, 3962 KD Wijk bij Duurstede, tel. 06-22004848, b.g.g. 0343-575684
bliksemafleidercontrole@vrijwilligemolenaars.nl

Steunpunt Molenbiotoop
De Hollandsche Molen (emailadres DHM@molens.nl),
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam, tel. 020-6238703

Gildeverzendingen
H.P.A. (Hub) van Erve,
Hoevense Kanaaldijk 9, 5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

Gildeverzekeringen en rekeningnummers
Contributie GVM: 19.85.42.895
Verzekeringen GVM: 19.85.48.427
Gildeverzendingen: 19.85.58.570

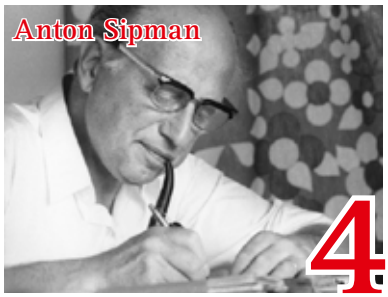

In dit nummer: december 2011

De Kam 3
Anton Sipman 4
De Otter: functionerend werktuig of nostalgisch kijkobject 8
Toekomst voor molens; zonder molenaars geen erfgoed 11
Molens en meccano 12
Molenaardag 13
Vochtmeter voor maalproces 14
De jankende taatspot 16
I.J. de Kramerprijs 18
Column 19
Voor de Vrouw 20
TIMS Nederland Vlaanderen 22
Boekenmolen 23
Klompen op de molen 25
Ontwikkelingen ARBO en Veiligheid 26
Verenigingsnieuws 28

Foto voorzijde: Huisekouter Molen, Lieven Snoeck, Zingem

Redactie Gildebrief
H.P. (Huub) van Est (eindredactie)
Zenegroen 302, 8935 KP Leeuwarden
tel. 058-2890704, redactie@vrijwilligemolenaars.nl

Redactie en medewerkers
Huub van Est
Jan Jansen
Joos Lensink
Jo Meessen
Barend Zinkweg

Vormgeving
Studio De Bunschoter (Henk van der Schuur)
Druk
Drukkerij de Bunschoter, www.bunschoter.nl

Kopij en mededelingen
De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Kopij voor het **maartnummer** van 2012 moet in het bezit zijn van de redactie voor 1 februari. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie. Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@vrijwilligemolenaars.nl.

Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de eindredacteur.

Weigermolenaar

Het woord van het jaar bleek onlangs de "weigerambtenaar". Kennen we in de nabije toekomst van het Gilde ook de "weigermolenaar"? Dat was de vraag die oprees bij een aantal artikelen in deze Gildebrief over het behoud van cultureel erfgoed.
Zijn dat de "wiekenwentelaars" zoals Jan Scheirs die in de vorige Gildebrief betitelde. Molenaars die in een monumentale molen volgens de deelgemeente Amsterdam West en Bazelmans in het rapport van het RCE als "ambtenaar" draaien en gedwongen worden de molen zijn functie te laten vervullen zonder dat ze voor bezoekers de elektrische aandrijving mogen gebruiken.
Of zijn dat de molenaars die zich niet door een stadsdeel of andere overheidsinstantie willen laten inperken als het gaat om een voldoende biotoop voor het functioneel kunnen gebruiken van de molen als werktuig. Die vragen duiken op als men zich de juridische geschiedenis van De Otter voor de geest haalt en kennis heeft genomen tegen de achtergrond van het rapport van het RCE. Daarom in dit nummer aandacht voor de uitspraak van De Otter door de Raad van State en het rapport van het RCE. Anton Sipman met zijn vele verdiensten als technisch tekenaar van molens die ons zo dierbaar zijn steelt dan de show. Hij had een eigen kijk op molens en niet zoveel op met behoud voor toeristische kitsch zoals blijkt uit het verhaal van zijn zoon.
Dat Nederland iets groter is dan nationale grenzen doen vermoeden blijkt uit de bijeenkomst van Molinologie Nederland Vlaanderen in het Vlaamse. Daar werd de I.J. de Kramer prijs uitgereikt aan Paul Bauters voor zijn gehele oeuvre. Toch opvallend dat bij onze zuiderburen een grote productie bestaat van gefundeerde en goed onderzochte geschriften op molengebied. Zoals bijvoorbeeld ook blijkt uit het artikel ontleent aan De Belgische Molenaar. De evenknie van De Molenaar.

Redactie

Hartje

Op een zonnige dag begin september tijdens de excursie met molenvrienden belandden we bij de standerdmolen in Alphen a/d Maas bij molenaar Jeg Li. Op zijn terras bij het huis bij de molen aan de dijk was het druk met vooral fietsers. Naast de molen de gelegenheid waar we van de lunch in de zon konden genieten. Natuurlijk even naar de molen. Daar werd ik getroffen door een ruimte achter de openstaande deur vol allerlei interessante "snuisterijen" die te koop waren en waarvan de opbrengst bestemd was voor de molen. Ik stond geïnteresseerd te kijken tot ik op de schouder werd getikt door een mevrouw.
"Of ik het hartje in de houten deur had gezien?"
De ruimte bleek ook toilet te zijn voor bezoekers. In ieder geval met veel kijkplezier.

HVE

De Kam

Rol van de molenaar

Het einde van het jaar is altijd een periode dat je alles nog eens overdenkt en kijkt hoe je verder wilt in het nieuwe jaar. In de ledenvergadering van april 2011 is besloten om verder te kijken dan slechts één jaar. Waar staat het Gilde over een aantal jaren, waar willen we staan? Op de jaarlijkse contactdag met de afdelingsbesturen is een eerste aanzet gegeven. Molens zijn en blijven een belangrijk icoon van Nederland, een belangrijk onderdeel van onze historie en van onze recreatie-industrie. Voortbestaan van de molens vereist draagvlak in de samenleving, voor financiering van onderhoud en voor een goede biotoop. Draaiende molens zijn essentieel voor dat draagvlak. Maar het levert ook wat op: mensen kunnen nog zien, horen en ruiken hoe het vroeger ging en de recreatie is een belangrijke sector in Nederland.
Draaiende molens zijn er dankzij geld, maar zeker dankzij duizenden vrijwilligers die er veel tijd in steken. Ruim de helft daarvan is molenaar via Gilde van Vrijwillige Molenaars, Gild Fryske Mounders of zonder lidmaatschap. We spelen als molenaars dus een centrale rol. We draaien niet alleen voor onszelf, maar in een omgeving die iets van ons verwacht. In die omgeving moeten we als Gilde nadenken over wat we willen: versterken van de rol van molenaar als ambassadeur van de molen, meer aandacht voor belangenbehartiging, versterking van de kennisfunctie voor geslaagde molenaars, extra opleidingen, samenwerken in de molenwereld. Het laatste woord is er nog niet over gezegd. Op de molenaarsdag van 28 januari is er een workshop waar u uw bijdrage kunt leveren. Ik hoop veel van u op die dag te ontmoeten en kijk uit naar uw bijdrage.

Theun Vellinga
Voorzitter

Anton Sipman: didactisch molentekenaar

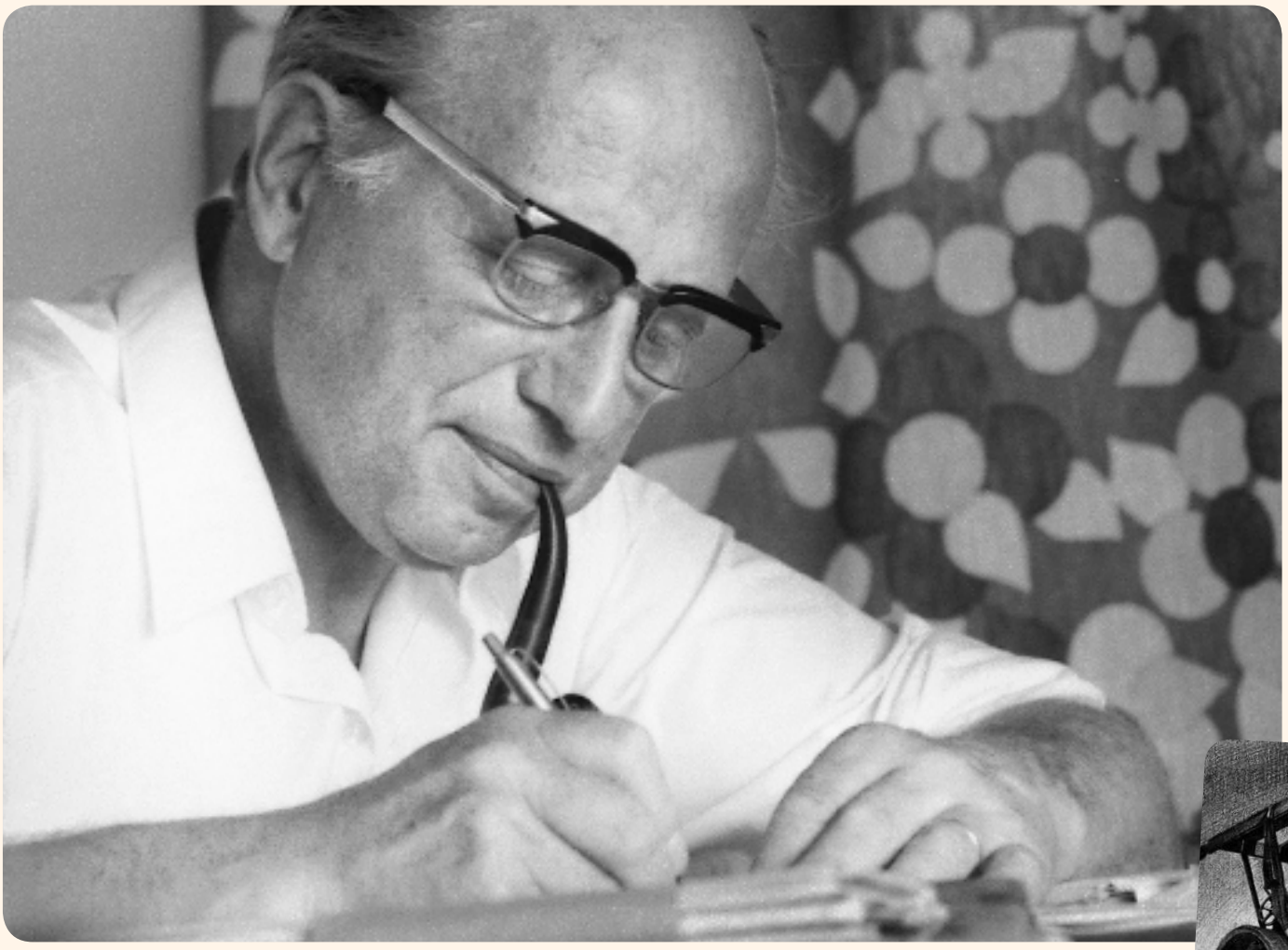

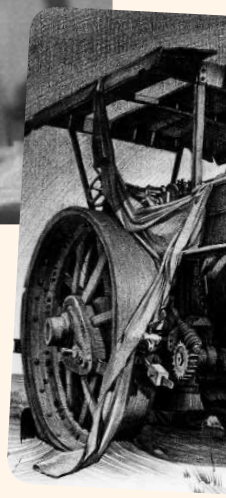

Welke molenaar of molenliefhebber die een beetje ingevoerd is in de techniek van molens kent niet zijn boek Molenbouw. Hij zag zijn molen als een technisch werktuig. Zijn archief bevindt zich sinds kort bij het RCE. Hieronder een biografische herinnering van zijn zoon Ton Sipman.

Anna Pauwlona

Anton Peter Sipman -mijn vader- werd in 1906 in Anna Paulowna geboren als zoon van een rijke heerboer (zo heette dat in die tijd wanneer je een grote boerderij had). Deze had in de Haarlemermeerpolder nog een boerderij met een zetbaas en ging op 45 jarige leeftijd al rentenieren. Hij kocht een huis op stand naast het station van Alkmaar en stopte zijn geld in aandelen van de toen alom bekende Russische Spoorwegen en nieuw op te starten Alkmaarse puddingfabriekjes. Daarmee was het familievermogen op een efficiënte wijze verdampt.

Kunstacademie

Anton behoorde als oudste zoon naar de zeevaartschool te gaan maar deed dat niet. Zijn jongere broer, loste de familie-eer in en werd stuurman bij de koopvaardij en ging uiteindelijk iets anders doen.
De zeevaartschool vond hij maar niks, hij wilde tekenen en reisde een aantal jaren iedere dag met de trein van Alkmaar naar de Kunstacademie in Amsterdam. In een leslokaal op de zolder van het Rijksmuseum leerde hij tekenen. Huib Luns -vader van de latere minister- was een van zijn leraren. Het was een gedegen tekenopleiding volgens de oude traditie.

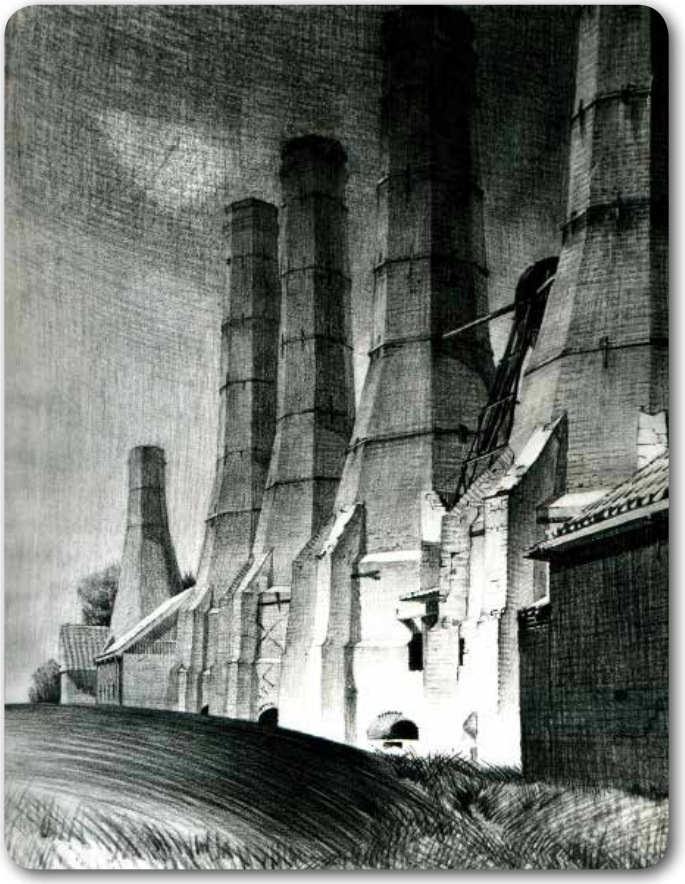

Zo oefenden ze dagen het een op juiste manier van slijpen aan hun conté-potloden.
Na zijn studie begon hij enthousiast een kunstenaarsleven en startte een reclamebureautje in Alkmaar waarvan hij al snel niet kon leven. Het was ten tijde van de crisis in 1930. In die tijd ontmoette hij zijn vrouw Tiny, dochter van een kruidenier in Oude Niedorp.

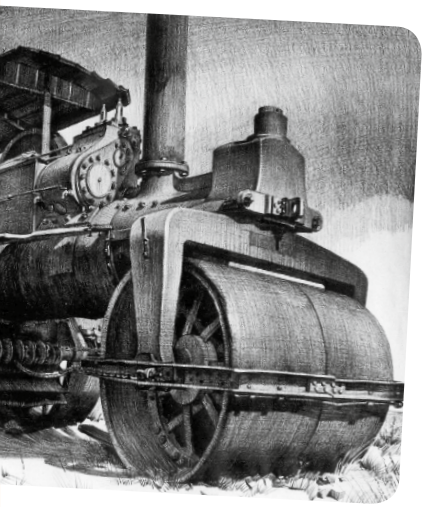

Van Zwolle naar Arnhem

Om zijn liefdesleven te financieren begon hij tekenlessen te geven. Eerst in Zwolle -terwijl ze in Bussum woonden- waar Tiny bij een banketbakker werkte en daarna nooit meer de voorkeur voor gebak kon vergeten.
Anton raakte steeds verder af van zijn startpositie als tekenaar en werd steeds meer leraar. Na enige jaren verhuisden ze naar Arnhem waar hij een vaste aansteling kon krijgen aan de Ambachtschool aldaar.

Jeugddromen

In zijn jeugd had hij van de zee gedroomd, zoals veel jongeren in die tijd in het westen van waterig Nederland. Hij droomde van de grote zeilschepen die aan het verdwijnen waren. Het liefst zou het ze getekend hebben, maar ze waren er niet meer. Hij veranderde van onderwerp en ging voorwerpen om zich heen tekenen, de staalovens van Hoogovens, een stoomwals verlaten als een stilleven in het landschap achtergelaten, een sluis met een bruggetje. De tekeningen waren zwart-wit met conté getekend. Later werden het steeds meer molens. En alleen maar molens. In alle gevallen was er grote aandacht voor de techniek van het model.

Zo, dat was er weer een

Uiteindelijk verdween hij dan voor een paar dagen in zo'n molen, nam van alles wat te meten was de maat, noteerde de houtsoorten, telde de kammen van de kamwielen en kwam na een paar dagen thuis met kladblokken vol met schetsjes en getallen.
"Zo, dat was er weer een! Nu kunnen ze hem wel slopen want ik heb de maten en buiten gebruik geraakte fabrieken dienen nergens meer toe en kunnen net zo goed gesloopt worden. In stand houden zonder dat daar een noodzaak voor is, anders dan landschappelijk schoon en folklore, levert toch alleen maar verkaaide en slecht gerestaureerde producten", was zijn visie. En zo verzamelde hij door. Uiteindelijk werden het 277 molens!

Bijzonder mens

Iedere vakantie probeerde hij naast de familievakantie ook dagen voor zich zelf vrij te boeken, Ging dan een aantal dagen op pad, maar kwam wel iedere avond terug. Ook als de molen in de kop van Friesland stond. Iedere dag met de eerste trein heen. En terug wanneer het donker werd en hij niets meer in de molen kon zien. Ter plaatse huurde hij dan een fiets om de molen -meestal ergens achter in het veld- te bereiken. Soms mocht ik mee. Ik ken dan ook veel molens, ben opgegroeid met geur van lijnkoeken, graan, vettige kamwielen, met het kreunen van het hout als de molen draaide, het zoeven van de wieken en het kolkende water in de vijzel van een poldermolen.
Bij de laatste kon ik dan de hele dag in een roeibootje spelen. Veel palingen, die het concept van een vijzel niet zo begrepen. Op zolder had hij een verzameling molenonderdelen. Alle houtsoorten die in een molen voorkwamen, gereedschappen, een vier meter lange zaag (onduidelijk hoe hij die daar gekregen heeft. Fiets, trein? Van Gent en Loos?). Een meter hoge seinlamp met veel kaarsen. Er naast hing aan een spijker en een touwtje de schedel van een paard. De onderkaak bleef zo ongeveer hangen, geklemd tussen schedel en muur. Hij was een bijzonder mens.

Anton Zijlmans

Een vol leven

Wanneer hij in zijn leven alleen al het molen-oeuvre had gerealiseerd, dan was dat al een kompleet en vol leven geweest. Maar daarnaast had hij een meer dan volle leraarsbaan. Ook met avondschool want opgroeiende en studerende kinderen zijn duur. Hij had er drie. En was hij was daarvoor een meer dan voortreffelijke vader. We hadden altijd het mooiste speelgoed in de straat. Dingen die hij zelf ontwierp en op de ambachtschool liet maken. Speciale metalen sleden in de winter, een step met voetrem.
Hij maakte zelf mijn bootjes, een halve meter lang, de zeiltjes naaide hij op de naaimachine van mijn moeder, koperen boldertjes en het lood voor de kielen goot hij in zelf ontworpen zandvormen boven een gasbrander in de keuken. In de vakanties zeilden we er ook mee in zee, in de branding. Hij genoot dan. Waarom wilde die man niet naar de zeevaartschool? Hij hield van varen!

Tekenen op elk vrij moment

Als hij dan ook nog tijd over had, werkte hij die kladblaadjes uit in wat ordentelijker geordende schoolschriften. Dit was zijn archief en mocht voor hem eeuwig zo blijven.

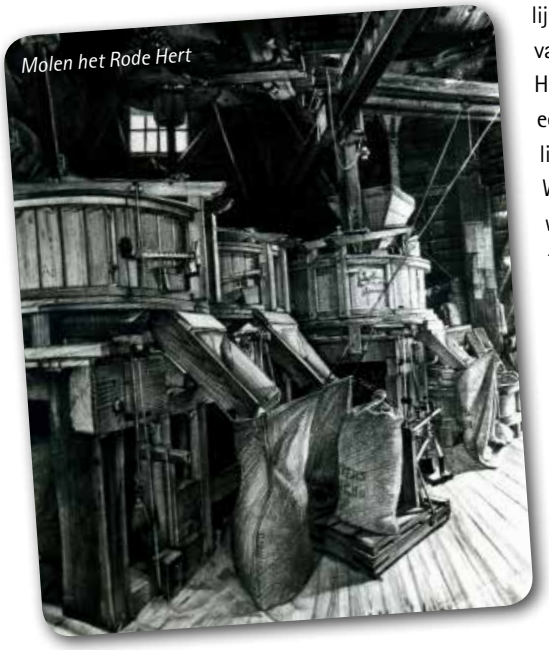
Molen het Rode Hert

Ik herinner me hem vaak zittend aan de tuintafel onder een parasol en tekenend. Elk vrij moment tekende hij.
Er was een tekenkamer in huis, een kamer die hij met mij deelde. Tot laat stond hij dan achter de grote tekentafel te tekenen. Zelf gemaakt, want na de oorlog waren de middelen niet erg breed en goederen schaars. Het tegenwicht was een deel van een lantaarn, met cement volgestort.

Het blad op A0 formaat kon je met een voetpedaal vrijzetten en volgens een parallellogram van Watt verstellen. De geur van potlood, het gekras van de pen, het vloeken wanneer zo'n pen weer eens lekte en hij met een radeermesje de vlek weg moest krabben.
Ja, mopperen kon hij. Hij had nogal kritiek op de zaken om hem heen. Zo rond één uur stopte hij -ik sliep dan meestel al- sneed een plak spek van de zwoerd op het plankje boven de keldertrap en ging naar bed om de volgende morgen om tien voor zeven weer op te zijn.

Molenbouwhistoricus

Had hij dan nog meer tijd dan werd de inhoud van de schriften verwerkt tot een drietal A0 bouwtekeningen van die molen. Boven-, zij- en vooraanzicht. Soms werden het er vier wanneer hij niet alle losse onderdelen kwijt kon. Ze zijn zo kompleet dat je de molen na kan bouwen. Met het Jonge Schaap is dit ook gebeurd. Door dit alles ontwikkelde ook zijn technisch en historisch inzicht tot waarschijnlijk de beste molenkenner in de tweede helft van de 20e eeuw.
Hij tekende en schreef nogal wat bij elkaar. In een vol, gedragen Nederlands en niet makkelijk leesbaar. Maar dat was ook zijn bedoeling. Wilde je via zijn boeken iets van molens te weten komen dan diende je daar moeite voor te doen.
Het ging hem niet om oppervlakkige kennis waarin meestal de brede molenliefde gedragen wordt. Al zijn uitgaven zijn voorzien van mooie pentekeningen, een stijl waar hij meester in was, meester in het weglaten zoals hij dat noemde.

Valse bescheidenheid

In alles had hij een soort valse bescheidenheid, Hij wist donders goed dat hij de enige was die al die kennis bezat, maar wilde die eerst beslist niet delen. Werd toch maar fout overgeschreven, was zijn commentaar. De tekeningen die hij in de oorlog en vlak na de oorlog maakte vallen op door een zeer matig kleur gebruik omdat hij niet zoveel potloden had. Ook waren die eerste tekeningen eigenlijk driedimensionale lijntekeningen met kleur ingevuld. Later liet hij die lijnen weg, ook al om het moeilijker te maken om gepubliceerd materiaal over te trekken. Dan moest je zelf maar die molen ingaan.
Eén keer stapte hij uit zijn valse bescheidenheid. Dat was toen hij een Koninklijke Onderscheiding kreeg in het molenjaar 1978 ter gelegenheid waarvan een map met 75 tekeningen in het formaat 50x70 cm uitkwam.

Anton Sipman: zelfportret en metende

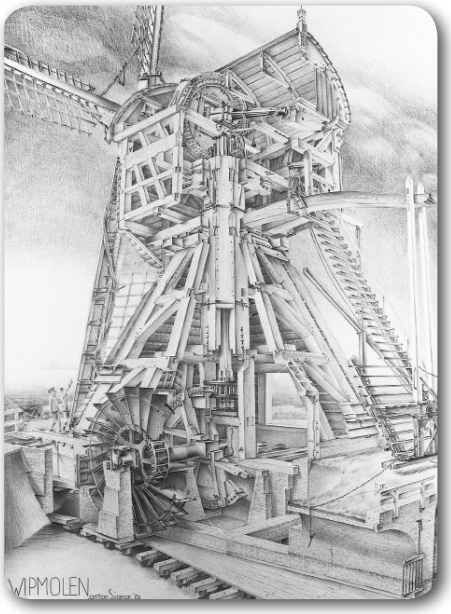

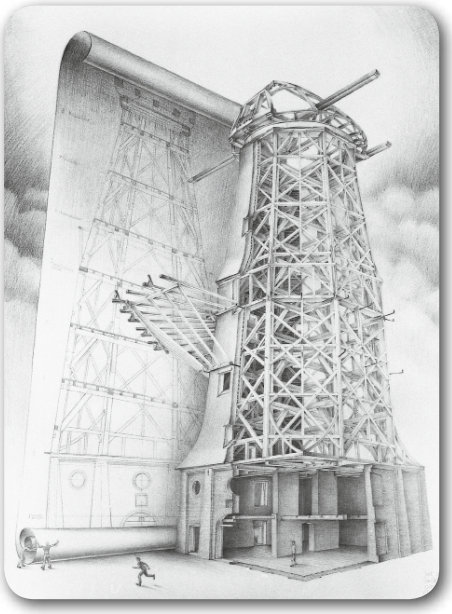

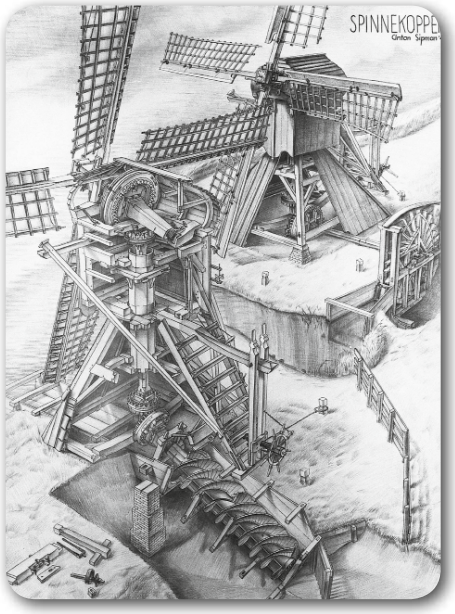

Slag om Arnhem

De oudere tekeningen hebben de oorlog overleefd, omdat hij die in grote, zelf gesoldeerde zinken- kokers in de tuin begraven had. Arnhem moest evacueren en de stad is toen deels platgegooid. Ons huis stond er nog wel, een paar andere in straat niet meer.

Het gezin -pa, ma en ikke in een bakje aan het stuur- was bij de evacuatie op de fiets naar de kop van Noord Holland gevlucht. Lutjebroek. Pa werkte op het land en we hadden te eten. De verhouding met onze oosterburen is nooit meer goed gekomen. Er moeten nog tekeningen van hem daar circuleren volgens de overlevering.

Vakmanschap is die combinatie waarin hersenen
voorzien en handen uitvoeren.
Vaak ziet men slechts het werk van de handen
en beseft men niet, dat deze uitvoeren
wat de hersenen hebben voorzien.
Vandaar het verschil tussen timmerman en molenbouwer:
De timmerman timmert altijd en voorziet soms,
de molenbouwer voorziet altijd en timmert soms.

ANTON SIPMAN

Opus Magnum

Een aantal keren heeft hij zich laten verleiden tot het maken van A0 grote ruimtelijke tekeningen in kleur van opengewerkte doorsneden door molens, met mannetjes er bij. De mannetjes tekende hij erin voor mijn moeder. In 1985 overleed hij al pijp rokend op 73-jarige leeftijd aan een hartstilstand. Zijn vrouw was al een paar jaar eerder overleden. Het is hem niet gelukt zijn opus magnum te voltooien. Toen hij overleed had hij het manuscript voor zijn derde boek bijna af. Het eerste boek gaat over het staand werk, het tweede over het gaand werk: de tandwielen, assen, alles wat beweegt. Het derde boek is het eerste deel over regionale molentypen. Mogelijk dat het ooit door iemand voltooid kan worden. En mogelijk ook de andere voorziene delen.

Tekst en afbeeldingen:
Ton Sipman, bioloog en fotograaf in Amsterdam

MEER INFORMATIE

Op het internet is via Google veel informatie over zijn werk te vinden.
Het complete molenarchief van Anton Sipman is sinds medio 2011 in bezit van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Hiermee is deze kostbare kennis en geschiedschrijving van de Nederlandse molen veilig gesteld en bereikbaar voor geïnteresseerden.

Uitgaven van Anton Sipman:	Jaar:	ISBN:
Molens zoals ze waren zoals ik ze gekend heb	1971	ISBN 906011.281.4
Hellend Scheprad (Geschiedenis en bouw)	1977	ISBN 906011.263.6
Molenbouw (Het staand werk van de bovenkruiers)	1975	ISBN 906011.332.2
Molenwielen	1980	ISBN 906011.204.0
Molentekeningen	1978	
- handleiding		ISBN 906011.064.1
- portefeuille (72 tekeningen in een formaat 50x70 cm)		ISBN 906011.024.2

De Otter: functioneel werktuig of nostalgisch kijkobject

Ansicht van De Otter 1907

De zitting bij de Raad van State op 13 september inzake De Otter was druk bezocht. Een volle zaal voor een molenbiotoopzaak komt zelden voor. In dit geval waren de voor- en tegenstanders van verplaatsing van de molen ook nog min of meer gelijkelijk verdeeld. Er stond dan ook veel op het spel. Verplaatsing in het belang van het functioneren van de molen of behoud vanuit het perspectief van de historische plek. Op 2 november 2011 volgde de uitspraak

Slepende zaak

In de Gildebrief nummer 2 van 2007 werd al aandacht besteed aan een uitspraak van de Raad van State (RvS) met betrekking tot De Otter. Ook toen betrof het het behoud van de overgebleven windvang om voor de molen zijn functie van industrieel werktuig te kunnen behouden.
De RvS oordeelde toen (30 mei 2007) dat het stadsdeel Westerpark onzorgvuldig was geweest in de voorbereiding van haar besluit en haar oordeel onzorgvuldig had overwogen. De RvS droeg het stadsdeel Westerpark op om met in achtneming van de uitspraak opnieuw op het bezwaar te beslissen. Dat was mei 2007.

Geschiedenis

Ongeveer 125 jaar geleden waren er in het gebied net buiten de stad in de omgeving van de Otter zo'n 30 bedrijfsmolens te vinden die volop

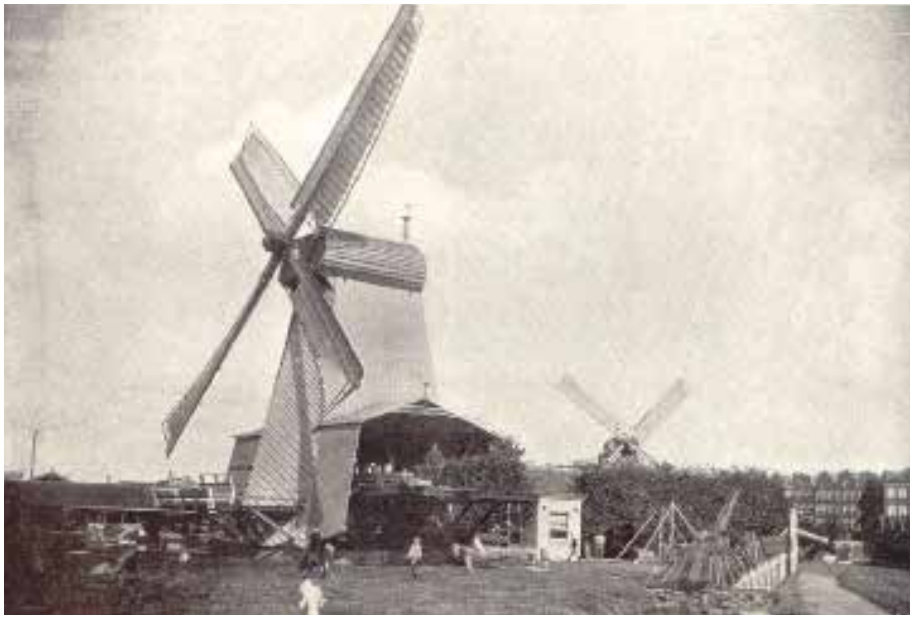

De Otter in 1925

wind konden vangen. Zoals overal verdwenen deze molens met de opkomst van nieuwe energiebronnen en de uitbreiding van het stedelijk gebied. Op particulier Initiatief werd 1991 besloten de laatste molen, paltrok houtzaagmolen De Otter, maalvaardig te restaureren.

Aan de oostkant was de windvang door bebouwing weliswaar niet optimaal, maar voor het overige kon hij zijn functie als industrieel werktuig door voldoende windvang nog goed vervullen. Met instemming van het toenmalig stadsdeel Westerpark werd de molen gerestaureerd en kon hij in 1996 zijn functie hernemen. Kort daarna kwamen er nieuwe plannen voor het gebied, waarin het stadsdeel in samenwerking met projectontwikkelaars plannen voor hoogbouw ontwikkelde die de windvang drastisch zouden reduceren en het functioneren van de molen vrijwel onmogelijk zouden maken.

De Bezwaren toen

De Amsterdamse Raad voor de Monumentenzorg (ARM), Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad, landelijke moleninstanties en ook Rijksdienst Monumentenzorg (nu Rijksdienst Cultureel Erfgoed, RCE) schaarden zich achter de bezwaren van Stichting Houtzaagmolen De Otter.
Het stadsdeel achtte zich echter ontslagen van de plichten die een restauratie van erfgoed nu eenmaal met zich meebrengen. Voldoende windvang voor in dit geval een functionerend historisch werktuig.
Na alle procedures kwam de Stichting tot de conclusie dat het functioneren van de molen op die plek niet langer verantwoord was en beter verplaatst kon worden naar een historisch plek waar hij als werkend instrument weer dienst kon doen. Naar Uitgeest, de plaats waar Cornelis Cornelisz met zijn uitvinding vele eeuwen geleden de basis legde voor (verplaatsbare!) houtzaagmolens.

Ingebouwd vanaf de zuidzijde

Hoogbouw aan de westkant

Er zijn molenaars te vinden die beseffen dat molens niet altijd hun functie kunnen vervullen...

De zitting

Gelet op de grote belangstelling duurde de zitting omgekeerd evenredig kort. De kamer van de Afdeling Rechtspraak van de RvS bestond uit drie juristen waarvan twee doorkneed in het bestuursrecht. De Staatsraden hadden geen vragen naar aanleiding van de ingediende stukken door partijen. Van de zijde van De Otter werd nog duidelijk gepleit tegen het de door het stadsdeel West (Opvolger van stadsdeel Westerpark) ingebrachte advies van hun molendeskundige die de historische locatie van de molen op de voorgrond stelde.

De vertegenwoordiger van de deelgemeente stelde nog dat er wel opgeleide molenaars te vinden zouden zijn die beseffen dat molens niet altijd hun functie kunnen vervullen en maar beperkt kunnen draaien. Wiekenwentelaars dus !! (zie vorige Gildebrief)

De kern van het geschil werd daarmee duidelijk. Kan het werktuig in zijn functioneren behouden blijven of blijft een Historisch Kijkobject aanwezig op zijn oorspronkelijke plaats met meerwaarde voor de woningen in de omgeving?

Uitspraak Raad van State

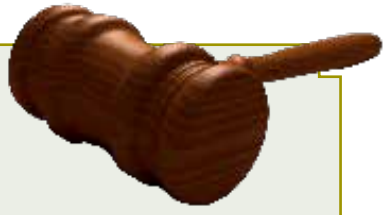

Op 2 november 2011 deed de Raad van State uitspraak op het beroep van Stadsdeel West in Amsterdam. Viereneenhalf jaar na de eerdere uitspraak over dezelfde zaak . De RvS concludeert:
"Het door de vereniging en anderen ingestelde hoger beroep is ongegrond. Het door het dagelijks bestuur ingestelde beroep is gegrond. De aangevallen uitspraak dient te worden vernietigd, voor zover de rechtbank daarbij zelf in de zaak heeft voorzien. De aangevallen uitspraak dient voor het overige, met verbetering van de gronden waarop deze rust, te worden bevestigd".
De uitspraak van de Rechtbank wordt vernietigd voor zover deze zelf in de zaak heeft voorzien. Namelijk het geven van de vergunning tot verplaatsing. Maar bevestigt de uitspraak voor het overige.

Commentaar: Molenbiotoop vogelvrij verklaard

Monument

Volgens Van Dale is een monument een gedenkteken of zuil, dan wel een overblijfsel van vroegere kunst, nijverheid of wetenschap. En monumentaal iets dat het uiterlijk heeft van een monument. De RvS hanteert het begrip "werkend monument". Een begrip dat in de Monumentenwet als zodanig niet voorkomt in artikel 1. Daar wordt gesproken over "alle vervaardigde zaken welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde". (Art. 1b lid1) En in art. 1d wordt aangegeven dat beschermde monumenten onroerende goederen zijn die staan ingeschreven in de vastgestelde registers. Er zijn dus meerdere registers!
Hier wringen de begrippen" vervaardigde zaken" en "onroerende goederen". De vraag is of een molen moet worden aangemerkt als een onroerend goed of als een vervaardigd functioneel werktuig dat van cultuurhistorische betekenis.

Molen De Otter

Wat een pyrrusoverwinning van het bestuur van het Amsterdamse stadsdeel West. Een molen waarvan de biotoop vernietigd is door hoogbouw, moet per se blijven. Nog jaren zullen we de molen De Otter langzaam zien wegkwijnen. Beter dat er dan een dummy geplaatst wordt en de echte molen in de wind wordt gezet bij Uitgeest, waar de zaagmolen is uitgevonden! Dat uitgerekend de bewoners van de hoogbouw een spandoek voor behoud van de molen hebben hangen, is bizar.

Nico Jansen, Amsterdam-West

Parool: 4 november 2011

Niet onroerend erfgoed

Van beschermd stads- en dorpsgezicht (art 1f en 1g) wordt in de stukken nergens gesproken. En dat valt ook moeilijk vol te houden wanneer men de ontwikkelingen in de omgeving van De Otter gedurende de laatste 125 jaar beziet. De Grachtengordel staat op de wereld erfgoedlijst. Buitenlandse bezoekers vragen je ook naar de bloemenmarkt tussen de Vijzelstraat en het Koningsplein. Geen onroerende goederen maar handelaren die hun bollen aan de man brengen via hun lig en standplaats. Ook de viskraam vlak bij op de brug gebouwd is vast met de grond verbonden, maar zal niet worden aangeduid als onroerend goed. Voor De Otter geldt de facto hetzelfde. De eerste houtzaagmolen werd immers ook als werktuig van nijverheid verplaatst van Uitgeest naar de Zaan.

Vergunningverlening door Bestuursrechter

Op grond van twee argumenten is de RvS van oordeel dat de bestuursrechter (BR) ten onrechte zelf in de zaak heeft voorzien. De motivering is wat cryptisch. De BR had niet mogen overwegen dat motiveringsgebreken niet door het stadsdeel hersteld hadden kunnen worden. Waarbij dan aangetoond zou kunnen worden dat het belang van het behoud van de molen op de huidige plaats groter is dan dat van verplaatsing.
En dan volgt de opmerking "alsmede gelet op het voornemen van de Rijksdienst om ... het gevoerde beleid te wijzigen".
Ten aanzien van het eerste kan de vraag gesteld worden of gelet op het feit dat het stadsdeel al voor de tweede keer zorgvuldigheid verweten kan worden bij nieuw uitstel wel in staat zal blijken te kunnen overtuigen en opnieuw pardon verleent voor een procedure die nu al vele jaren duurt.

Voornemen RCE

Nog merkwaardiger wordt de aansluitende motivatie. Daarin wordt gesproken over "het voornemen van de Rijksdienst" om het beleid met betrekking tot het behoud van molens te wijzigen. De bestuursrechter nam het besluit om zelf te voorzien in deze zaak tegen de achtergrond dat het beleid van het RCE tot nu toe niet is gewijzigd. De RvS erkent in een van haar overwegingen dat de BR dit terecht heeft overwogen. Vreemd doet het dan aan dat de RvS zelf toekomstig overwogen beleid zelf aangrijpt als argument. De Raad besliste dat de door de deelgemeente goed gemotiveerde argumenten voor het behoud op de locatie mede gebaseerd op de mogelijke beleidswijziging van de Rijksdienst (RCE) niet door de bestuursrechter had mogen worden afgewogen tegen de bezwaren van De Otter.

Al met al plaatst de RvS zich alsnog plaatsvervangend zelf op stoel van het bestuur. En moet gevreesd worden dat de molenbiotoop die in vroegere uitspraken door de RvS is erkent en waar rekening me moest worden gehouden niet langer van doorslaggevende betekenis is.
Ook hier wreekt zich hier opnieuw het feit dat de Afdeling Rechtspraak van de RvS geen hoogste rechterlijke instantie is in geschillen tussen burger en bestuur. Zij oordeelt niet alleen over het juridische geschil, maar ook over de bedoelingen van bestuurlijke instanties (voorgenomen beleid!)

Huub van Est

Zonder molenaars geen molenerfgoed

Op woensdag 5 oktober 2011 werd in Amersfoort het als gids bedoelde boekje "Een toekomst voor de omgang met molens" aangeboden aan de directeur van De Hollandsche Molen Leo Endedijk. In het boekje worden de "Uitgangspunten voor de omgang met monumentale molens" geformuleerd.

Discussie Bazelmans

In 2007 gaf het RACM, de opvolger van Monumentenzorg en nu Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) met de provocerende voordracht van Jos Bazelmans "Moeten molens altijd malen" de aanzet tot vernieuwing van het molenbeleid. Vele discussies zijn daarna al dan niet in de zijlijn gevolgd.

Hij was het dan ook die het boekje namens het RCE mocht presenteren. Bij de presentatie bekende hij zich als geboren Brabander met de opmerking dat deze provincie niet zo'n molenprovincie was! Wel was hij onder de indruk dat in Eerde in Brabant kort daarvoor een molen die in de oorlog bij het oprukken van de geallieerden in 1944 was gesneuveld met heel veel gemeenschapszin onlangs na wederopbouw weer is gaan draaien.

Dat doet vreemd aan voor wie enige kennis heeft van de molens in Brabant en het feit dat eind 1944 de Maas en Rijn het nieuwe front werden. En links en rechts van de rivieren veel meer molens zijn gesneuveld (zie ook jaarboeken van Monumentenzorg) en later weer opgebouwd.

Zoals in Lottum nog in 2009 de vang weer werd gelicht van een opgeblazen molen dank zij de lokale gemeenschapszin.

Monumentale waarde

Hierna volgden de aanbieding van het rapport aan De Hollandsche Molen met de daarbij passende woorden en toelichting op het voorgenomen beleid. Wat bleef hangen was de kernboodschap. Een molen is een gebouw waarvan de monumentale waarde voorop staat.

Vervolgens was er een kleine voordracht over de betekenis van molentekenaar Anton Sipman, wiens archief was overgedragen aan het RCE en waarvoor in de hal van het gebouw een kleine tentoonstelling van zijn werk was ingericht. Het was echter Ton Sipman, zoon van Anton, die, daartoe uitgenodigd, de show stal. Hij gaf een kijkje in de keuken van de wijze waarop zijn vader zich als tekenleraar met molens had bezig gehouden.

Uitgangspunten

In de nota wordt gesteld dat "Om de monumentale waarde van een gebouw objectief te kunnen beoordelen het noodzakelijk is een integrale waardestelling te formuleren waarin verschillende elementen worden samengevoegd". Deze waardebepaling wordt gebaseerd op criteria op de vijf themagebieden "cultuurhistorische waarden, Architectuur en kunsthistorische waarden, Situationele ensemblewaarden, gaafheid en herkenbaarheid en Zeldzaamheid" die verder worden uitgewerkt. Op deze plek zullen we niet verder hierop ingaan.

Beleidstaal

Wat direct opvalt is de beleidstaal waarin het geheel is gegoten en het weinig concrete karakter. Wat zijn de architectonische waarden van molens die door de eeuwen heen zijn aangepast en verbeterd en verplaatst om als industrieel werktuig te kunnen blijven functioneren? En wat de kunsthistorische waarden? Wie het weet mag het zeggen. En wat situationele en ensemblewaarden?

Vage en niet eenduidige begrippen voor het beoogde beleid overheersen. Wie de nota doorneemt kan zich niet aan de indruk onttrekken dat niet de functionerende molen waar de vele buitenlandse toeristen voor naar Nederland komen voorop staat, maar het ten onrechte als "gebouw" aangemerkte archeologische object.

Molenaars

Bij het eerste snelle doorbladeren viel ook de geringe aandacht voor het molenaarschap en de molenmaker op. Als het toedelen van De Windbrief van De Zaanse Molen aan het Gilde van Vrijwillige Molenaars hiervoor Illustratief is belooft dat weinig goeds. Onderschat wordt hun kennis en ervaring van het levend werktuig dat molen heet. Kennis en ervaring zullen verdwijnen als de molens niet meer kunnen malen en als archeologisch kijkobject dienst gaan doen. Het molenaarschap krijgt in de visie van het RCE een verambtelijkte status als bedienaar van de molen.

Of er dan nog mensen zullen zijn met interesse in het vrijwillig molenaarschap ?

Huub van Est

Zie ook het artikel over De Otter

Molen en Meccano

Hij liet mij een foto zien van een paltrokmolen die hij gebouwd had met Meccano. Ik moest denken aan een verhaal in een boekje dat ik ooit gelezen heb Liefde en Meccano van Primo Levi en hoe vroeger Meccano ook mijn eigen fantasie prikkelde tot construeren en bouwen.

Hij is lid van het Meccano Gilde Nederland en natuurlijk had hij als geboren Uitgeester in de geest van Cornelis Cornelisz een Paltrok gebouwd.

Het erfgoedpark De Hoop is genoemd naar de aan het begin van de vorige eeuw afgebrande paltrokmolen De Hoop. Daar geeft hij op open dagen met zijn model uitleg over de werking van de uitvinding van Krelis Lootjes aan de hand van zijn model. Deze staat op een rolring zodat hij op de wind gezet kan worden.

Een onzichtbaar klein motortje bij de krukas in het gedeeltelijk opengewerkte model drijft de wieken, zaagramen, krabbelwerk en kraan aan.

Omdat hij een goede kennis is van de molenaar van de Zeldenrust in Geffen heeft hij ook deze standerdmolen gebouwd in een half-opengewerkte vorm, zodat hij ook uitleg kan geven over deze voorganger van de paltrok. Bakker Jan de Goede wacht dan ook met veel ongeduld op een nieuwe paltrok op het reeds gereed staande ronde fundament in het erfgoedpark De Hoop. De Otter zou er prima op passen.

Huub van Est
Informatie en foto's: Jan de Goede uit Uitgeest

Molenaardag

Openluchtmuseum Arnhem, 28 januari 2012

Op 28 januari 2012 wordt gevierd dat de lesbrieven voor de nieuwe opleiding klaar zijn en dat ons Gilde officieel 40 jaar bestaat met een bijeenkomst in Arnhem. De dag staat in het teken van de toekomst.

De nieuwe lesbrieven zullen worden aangeboden aan een bekend persoon met een warmhart voor molens en molenaars. De lesbrieven zijn gemaakt in het project De Nieuwe Molenaar voor de herziening van de opleiding.

De dag staat verder in het teken van toekomst van het Gilde waarover op de laatste opleidingsraad

Om die reden is gekozen voor een opzet met workshops die voor molenaars nu en in de toekomst van belang zijn. De bedoeling is om drie keer drie workshops te organiseren. Gedacht wordt aan de volgende onderwerpen: Verzekereningen, ARBO, Bliksemafleidercontrole, Gastheerschap en PR, Werken met een monument, Bestemmingsplannen, PIP, Examencommissie, en de Toekomst van de molenwereld. Elke workshop staat onder Leiding van een op dat gebied deskundige.

Uiteraard is er gelegenheid de draaiende molens te bekijken en met elkaar te praten.

De deelnemers kunnen vragen stellen en discussiëren over hun kijk op de zaak. We willen dat mensen informatie krijgen en dat we uit de workshops lessen leren voor de toekomst

Wij rekenen op een enthousiaste opkomst.
Het bestuur.

Nederlands Openluchtmuseum

Programma

12.30 uur:	Inloop
13.00 uur:	Opening en welkom door de voorzitter. Introductie 40 jaar GVM en "de Nieuwe Molenaar"
13.15 uur:	aanbieden lesbrieven aan een bekende Nederlander
13.30 uur:	Start workshops
13.45 tot 14.30:	Eerste ronde workshops
14.45 tot 15.30:	Tweede ronde workshops
15.45 tot 16.30:	Derde ronde workshops
16.45 uur:	afsluiting en borrel
17.30 uur:	einde

Tussen de workshoprondes is er een kwartier tijd om van locatie te wisselen.

Een vochtmeter voor het maalproces

Bij een bezoek aan de Grote Geesterse Molen liet Wim Ruiter ons een vochtmeter uit de oude doos zien: een meter van de firma Van Spijker uit Vriezenveen, die in het verleden veelvuldig gebruikt werd. Na het rondsturen van een aantal foto's van deze meter kwamen we er achter dat deze meter hier en daar nog steeds zijn diensten bewijst.

Vochtgehalte van graan

De kennis van het vochtpercentage is van groot belang wanneer graan aan de molenaar wordt toevertrouwd. In de dagelijkse praktijk van de molenaar zien we dat het koren meestal wordt aangevoerd met een van te voren bekend vochtpercentage, schommelend tussen de 12 en 15% van de droge stof. Met dit percentage is het geschikt om te worden gemalen.
Toch zien we vaak dat er nog wat vocht wordt toegevoegd: met een bladspuit wordt het koren wat bevochtigd goed door elkaar gemengd waarna het na ongeveer 4-5 uur gemalen wordt. Deze ingreep is vooral gericht op de buitenlagen van de korrel zodat deze taaier worden en heel blijven tijdens het maalproces. Het resultaat is een schoner meel waarvan de zemelen makkelijker zijn uit te zeven. *(En verder is er is ook nog verschil in kwaliteit / hardheid van inlandse tarwe en buitenlandse tarwe)*

Vochtmeting en vochtgehalte

Water is een goede geleider van elektriciteit, in tegenstelling tot vooral droge lucht. Door de geleidingscoëfficiënt te meten kan het percentage vocht in het koren worden bepaald.. Op dit principe is de werking van dit apparaat gebaseerd. Het is dus zaak om de meting te doen vanuit een standaard instelling en de meter is daarop ontworpen.
Nadat het graan is gemalen wordt de soortelijke weerstand van het meel gemeten. Op de laatste foto welke we van dit instrument maakten is te zien dat er twee meetpunten zijn; één centraal in het molenhuis en één daar 20 mm vanaf. Op deze foto is ook duidelijk een thermometer te zien. De weerstand van het graan wordt beïnvloed door de temperatuur van het graan. In de deksel van het kistje, waarin dit instrument is geplaatst zien we een tweetal tabellen. Bij een bepaalde temperatuur dient men de gevonden meting te corrigeren volgens deze tabellen. De gegevens van deze tabellen zijn op de afgebeelde grafiek af te lezen en laten zien hoe de temperatuur de meting beïnvloedt.

De vochtmeter

Bovengenoemde meter is van Duitse makelij en ongeveer 50 jaar geleden in de handel gebracht door de Firma. Ottevanger & Zn. BV uit Moerkapelle / Aalten, molenbouw en machinefabriek. *) Om het vochtpercentage te meten wordt het koren eerst gemalen, het instrument is dan ook vormgegeven als een kleine handmolen. Het op te meten graan wordt in afgepaste hoeveelheid in het molenhuis gestort (+/- 10 cc) en vervolgens gemalen. Na het malen wordt de meter afgelezen.
Navraag bij de fabriek in Moerkapelle leerde dat deze vochtmeter tot 40-45 jaar terug nog werd geleverd en daarna vervangen door een nieuwer type: de HE 60. Ook leverbaar was zo'n 40 jaar geleden een meter van fabrikant de Firma. Pheuffer, Mess- und Prüfgeräte uit Duitsland. Uiterlijk zijn er naast verschillen ook overeenkomsten. De Firma. Ottevanger was zo aardig ons ook een gebruiksaanwijzing bij de documentatie toe te sturen. Hieruit kunnen we opmaken dat het de gebruiker er van doordrongen moet zijn dat het om een standaardmeting gaat en de aanwijzingen iedere keer nauwgezet moeten worden opgevolgd. Correcties met betrekking tot temperatuurverschillen worden in het nieuwste type meter door toepassing van een microprocessor meteen gecorrigeerd.
We zijn benieuwd of deze meter (s) nog ergens worden gebruikt.

Voor de bakker

Wat geldt voor de molenaar is ook van toepassing voor de gebruiker van zijn product: de bakker. Er worden eisen gesteld aan het percentage "droge stof" van het in de handel gebrachte brood en in de mengmachine voegt de bakker een bepaalde hoeveelheid vocht toe aan het meel of de bloem. Wanneer de bakker uit kan gaan van een constant vochtigheidspercentage van het hem geleverde meel of de bloem dan kan hij daar zijn mengproces op aanpassen en standaardiseren.

Tekst en foto's: Joos Lensink

Meer informatie

Voor meer informatie over het hoe en waarom van vocht meten van granen kan men het lespakket van het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde en de boeken "Rond Zingende Stenen" van D.J.Abelskamp en "Korenmolens van ambacht tot industrie" van Ing. P.W.E.A. van Bussel raadplegen.

Vochtmeter 01:
Vochtmeter uit ongeveer 1950: het kistje geopend, de meetruimte is voorzien van de bovenbreekplaat met wringijzers.

Vochtmeter 02:
Analoge meter voor het aflezen van het gemeten vochtgehalte.

Vochtmeter 04:
Het vullen van de meetruimte met een afgepaste hoeveelheid graan.

Vochtmeter 03:
De bovenbreekplaat ná het malen: het ziet er uit als een handmolen

Vochtmeter 05:
De meetruimte maalt tot tégen de aanslag.

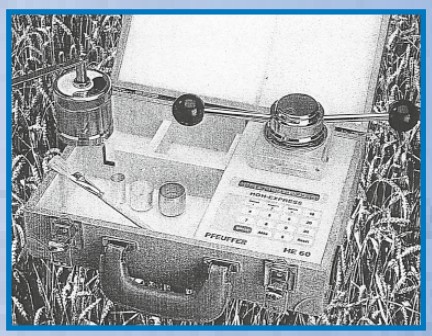

Vochtmeter HO 60 03: Het laatste model van het in de handel gebrachte meetapparaat: de HO 60

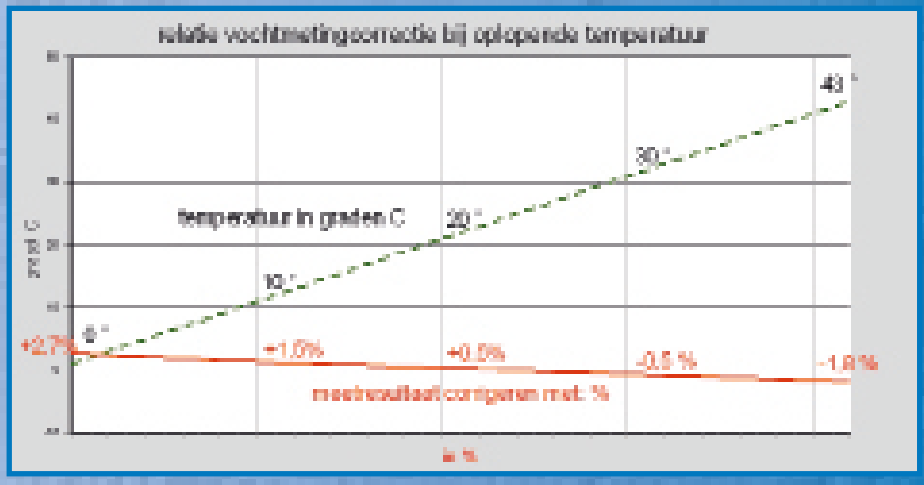

Grafiek 02 vocht: De correctie-tabel omgezet in een grafiek

De jankende taatspot

De ervaring met een jankende taatspot in het vorige nummer leverde een aantal reacties op. Allereerst een correctie op het afgebeelde dubbeltje. Gerrit Kouwenhoven uit Veesssen wees er op dat het zilveren dubbeltje in 1941 is verdwenen. Het laatste zeldzame zilveren dubbeltje is geslagen in 1944 in Amerika. De afbeelding betreft een nikkelen exemplaar van latere datum. Hieronder nog twee reacties van molenaars.

Zilveren rijksdaalder

Het verhaal over de jankende taatspot van Meint Noordhoek in de Gildebrief van september 2011 deed bij mij weer herinneringen opborrelen, want ik heb bijna precies hetzelfde meegemaakt. Vroeger dacht ik trouwens dat het verhaal over de zilveren rijksdaalder in de taatspot een sprookje was, want zilver leek mij veel te zacht voor dit doel. Ik heb ook ergens een verklaring gelezen dat de molenmaker of molenaar dit verhaal het polderbestuur op de mouw ging spellen, om dit geldstuk zelf achterover te kunnen drukken. Zodra de hoge heren de rijksdaalder in de taatspot hadden gedaan en uit het zicht verdwenen waren, werd de spil gelicht en verdween de rijksdaalder in de zak van de molenaar of molenmaker. Ergens rond 1989 zou er een Elfstedentocht voor boten worden gehouden. Omdat de Hiemertermole (Burgwerd) aan de route stond leek het me wel aardig om met deze spinnekop te gaan malen. Ook deze molen had af en toe last van een jankende taatstpot, maar met nieuwe olie kon het probleem steeds weer tijdelijk worden opgelost. Op die dag was de molen echter nauwelijks aan de gang of de pot begon al weer te janken en hij liep nog heet ook. Nieuwe olie bleek niet meer te helpen.

Taatspot

Nu had Klaas Lenstra, molenaar van molen Windlust te Wolvega, op zijn werk al voor diverse molens een "brik" gemaakt. Dat is een gehard stalen plaatje voor onder de tap van de spil. Dat leek me voor de Hiemertermole ook een mogelijke oplossing. Omdat ik met de auto was gekomen had ik toevallig een schuifmaat en een autokrik bij de hand. Met de autokrik heb ik de spil gelicht, zodat ik de tap van het kroonijzer kon opmeten. Net als bij de molen van Mient Noordhoek was deze tap puntvormig. Hij was maar 36mm lang en had een diameter van 31mm, wat uit liep op een punt van maar 13mm in doorsnede. De pot had uiteraard het contraprofiel hiervan. Het verhaal van de zilveren rijksdaalder schoot toen door mijn hoofd en ik dacht: "Als ik er wat onder leg dan doet de molen het misschien nog een paar uur". Voor de langsvarende bootjeslui zou dat natuurlijk wel aardig zijn.

Vanwege de conische vorm van de pot heb ik er eerst een dubbeltje in gedaan, daarna een kwartje en toen een stuiver. Omdat metalen met dezelfde hardheid vaak gaan vreten leek het me wel goed om verschillende metalen te gebruiken. Het dubbeltje en het kwartje waren overigens gewoon van nikkel. (als ik me niet vergis waren de dubbeltjes uit 1948, die Mient Noordhoek gebruikte, ook al van nikkel. Met een magneet kan je uitmaken of een munt van zilver of nikkel is, want alleen nikkel wordt aangetrokken).

De spil met de autokrik weer laten zakken en daarna kon de molen zonder problemen dat dagdeel weer malen. Van de te maken brik heb ik toen een tekening gemaakt en Klaas Lenstra heeft deze ook werkelijk vervaardigd en laten harden. Deze brik heeft echter jaren lang in een plastic zakje aan een balk in het onderhuis gehangen, want de spil bleef zonder problemen malen. Ik weet niet eens of hij er ooit wel onder is gekomen. In ieder geval had ik voor 40 cent een duurzame oplossing gevonden voor de jankende taatspot met daarbij het besef dat het verhaal over de zilveren rijksdaalder toch wel eens waar kon zijn.

Jan Hofstra

Dank is verschuldigd aan Jan Germs van het Huus van de taol in Beilen. Hij was zo vriendelijk om de zinnen in het Drents te controleren op correctheid. Dank zij hem beschik ik nu over een alleraardigst boekje over "Molentaal, De meul wet van gien wieken" dat behulpzaam kan zijn bij Drentse woorden en uitdrukkingen, waarvan er nog maar een beperkt aantal in het magazijn liggen. (hve, foto's hve)

Drentse oplossing

Het artikel over de jankende taatspot in het vorige nummer deed me denken aan een leuk en - naar mij is verzekerd - waar gebeurd verhaal, dat ik jullie niet wil onthouden. Ik heb het gehoord van een molenaar bij wie ik in de leer was.

Er was eens een molenmaker die dat geintje met jankende taatspotten in de tijd dat de molens nog volop maalden, regelmatig meemaakte. Volgens mijn zegsman moet hij tegen een molenaar gezegd hebben:

" Daor weet ik een prebaot middel veur, dat akelige gejank. "

" En wat mag dat dan wel wezen? "

" Een zullvren rieksdaolder mulder. Aj die der under stopt, is 't janken gebeurd. "

" 'n Zulvren rieksdaolder? Ie mient toch niet dat mij 't geld op de rugge gruit? Kan der niet wat goedkopers under? "

" Ja ie kunt er ok 'n knoop under stoppen van dat mooi vest daj anhebt, maor of 't oe wat helpt? "

De molenaar zorgde voor de zilveren rijksdaalder, en de molenmaker nam het muntstuk, glimmend geworden door het langdurige verblijf in 's mulders zakken, in dankbaarheid in ontvangst. Vervolgens werd zodra de molenaar zijn hakken had gelicht, een stuiver o.i.d. onder de taats gelegd. Werkte net zo goed, en de molenmaker verdiende er nog wat extra's mee!

Dit lukte bij verschillende meer of minder snuggere mulders totdat een molenaar zelf de onderspil eens ging lichten, en tot zijn verbazing zag dat zijn rijksdaalder een stuk kleiner geworden was. Men zegt wel eens dat de Drent "bedocht is op geld, jenever en achterdocht".

Maar zo zie je maar weer: " ie kunt niet achterdochtig genog wezen!"

Rolf Wassens
Molenaar

I.J. de Kramer oeuvre-prijs voor Paul Bauters

Alain Goublomme

Dr. Paul Bauters werd in Vlaanderen een van de eerste molinologen van de nieuwe generatie. Hij werd in 1935 geboren in Huise. Hij is doctor in de rechten en was jarenlang een bijzonder gewaardeerd vrederechter (Kantonrechter hve) in Brussel. Hij schreef in die hoedanigheid ook werken met een juridische en filosofische inslag.

Geschiedenis ambachtsman

Door de verplaatsing en de restauratie in 1971 van de zwaar gehavende Hoogmolen van Waregem naar en in zijn alleraardigste geboortedorp in de Vlaamse Ardennen, gaf hij de molen weer een plek in het landschap en in de geschiedenis van de ambachtsman. Hij stichtte de vereniging Levende Molens en ijverde samen met vele andere enthousiaste molenliefhebbers voor de herwaardering van het Vlaamse molenerfgoed. Hij deed dat onder meer met de organisatie van molenaarscursussen. Naar aanleiding daarvan schreef hij in 1978 Vlaamse Molens, een boekje dat nog altijd wordt gekoesterd door de eerste lichtingen vrijwillige molenaars. Die leiden nu op hun beurt tegenwoordig vele mannen en vrouwen op tot meester-molenaar.

Dr. Paul Bauters

Paul gaf zijn lessen op een bijzonder aanstekelijke, stimulerende en liefdevolle manier en in die stijl schreef hij ook zijn talrijke molenboeken.

De schrijver Bauters

In 1980 beschreef hij samen met Raoul Buysse de Oost-Vlaamse watermolens. Vijf jaar later publiceerde hij Eeuwen onder Wind en Wolken, een indrukwekkende inventaris van bijna 500 pagina's van de Oost-Vlaamse windmolens. Voor het Davidsfonds schreef hij het zeer toegankelijke Kracht van Wind en Water. Hij kreeg voor dat boek in 1991 de Provinciale Prijs voor vulgariserend werk. In 1992 kreeg Paul Bauters de allereerste Prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor monumenten en landschappen. Later kreeg hij ook de prijs voor Vernuft en Volharding van de Hollandsche Molen en de Prijs van de Cera-foundation voor de geschiedenis van het Vlaamse platteland.

Ten slotte bundelde hij in 2002 al zijn kennis over en liefde voor molens in het onovertroffen drieluik Van Zadelsteen tot Zetelkruier. Die uitgave vestigde de internationale faam van de auteur als molinoloog.

Van op mijn molen zie ik ze aan;
't zijn tekens die in 't landschap staan.

Uit het gedicht Landschap van kerken
In de bundel Vervreemd Verkoren

Molenaarsambacht op eerste plaats

Paul Bauters werd onder meer lid van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, de Oost-Vlaamse provinciale molencommissie en bestuurslid van The International Molinological Society. Hij was symposiumvoorzitter in 1985.

Paul Bauters wordt dankzij zijn bijdrage tot de brede erkenning van het belang van molens en het molenaarsambacht in Vlaanderen nog altijd op handen gedragen. Uit dankbaarheid voor alles wat hij in rond molens en molenaars heeft gedaan, nam de vzw Levende Oost-Vlaamse Molens een paar jaar geleden de niet geringe taak op zich de nu wiekenloze staakmolen van Huise, waarmee het vier decennia geleden allemaal begon, zelf te restaureren, met financiële steun van onder meer de Vlaamse overheid en het Oost-Vlaams provinciebestuur. De Huisekoutermolen moet in de lente van 2012 weer malen.

Deze erkenning voor Paul Bauters is tevens een schouderklopje voor al diegenen die in zijn slipstream een van de oudste ambachtelijke werktuigen onderhouden, bemalen en het historisch belang ervan blijven onderstrepen en verkondigen.

Alain Goublomme
Eindredacteur en uitgever Vlaamse Molens

Prijs voor een oeuvre

Paul Bauters ontving onder een luid en verdiend applaus van voorzitter Peter Tergau (rechts) de I.J. de Kramer-prijs voor zijn Oeuvre (foto Erik Stoop)

Dr. Paul Bauters is in 1935 in Huise (Vlaanderen) geboren en is een van de eerste molinologen van de nieuwe generatie. Hij is doctor in de rechten en was jarenlang een bijzonder gewaardeerd vrederechter in Brussel. Hij schreef in die hoedanigheid ook werken met een juridische en filosofische inslag.

.

Zijn oeuvre (verspreid in het hele Nederlandstalige grondgebied) waarvoor hem de I.J. de Kramer-prijs werd toegekend, omvat ondermeer:

- Vlaamse Molens (Antwerpen, 1978). Geschiedenis, bouw, werking,recht, bij vele molenaars van het eerste uur bekend.
- Samen met Raoul Buysse beschreef hij de Oost-Vlaamse watermolens, een inventarisatie (Gent, 1980).
- Vijf jaar later, in 1985, publiceerde hij Eeuwen onder Wind en Wolken, een indrukwekkende inventaris van de infrastructuur van eeuwenlang dagelijks, menswaardig overleven.
- Oost-Vlaams molenbestand (Gent, 1986), uitgegeven door het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen. 174 pagina's.
- In 1989 schreef Paul voor het Davidsfonds het zeer toegankelijke Kracht van Wind en Water. Hij kreeg voor dat boek in 1991 de Provinciale Prijs voor vulgariserend werk.
- Paul bundelde in de jaren 1998 tot 2002 al zijn kennis over en liefde voor molens in het onovertroffen drieluik Van Zadelsteen tot Zetelkruier. Die uitgave vestigde de internationale faam van de auteur als molinoloog.
- In 2007 verscheen van Pauls hand Vervreemd Verkoren. Balladeske verdichtingen, met daarin opgenomen enkele gedichten over molens.

B. VAN DE VOORT

Vervelende Bruidssuikers

Beste Gert,

Hartelijk dank dat je kon invallen afgelopen zaterdag. Ik las in het logboek dat het prima heeft gewaaid, dus ik neem aan dat je ook flink door hebt kunnen draaien. Het bruidspaar dat langs is geweest heeft een foto opgestuurd, ik zal hem naar je toe mailen. Ze vonden de draaiende molen een prachtig decor.

Wat ik kwijt wil over afgelopen zaterdag is het volgende: ondanks dat De Hoop niet je eigen molen is, zou ik toch graag zien dat je met de molen om gaat zoals wij dat op De Hoop altijd doen. Het getuigt van weinig collegialiteit om de molen anders achter te laten dan gebruikelijk. Bovendien was de molen niet veilig weggezet: de roeketting moet altijd een éxtra slag om de roede heen geslagen worden en dan pas met het slot vast gezet. Bovendien was het lekentouw niet vastgezet, wat vervelende gevolgen kan hebben indien vandalen op de stelling klimmen om de molen te bedienen. Ook in de fooienpot zat nog een paar euro, die moeten er uit gehaald worden om dieven geen kans te geven.
Naast bovenstaande veiligheidsaspecten was het ook een behoorlijke rommel in de molen. Wij leggen de meelscheppen en stoffer-en-blik altijd ín de kast op de maalzolder. Laat ze dus niet op het koppel stenen liggen als je daar hebt geveegd. Bovendien moet de bezem met de haren omhóóg en niet op de grond. De vuilnisbak staat bij het koffiehok en niet op de maalzolder, bij elke stellingdeur hangt één afzetnet voor het gevlucht en dus niet met zijn tweeën bij elkaar op één spijker en de pen en het logboek leggen we altijd weer terug in de kast op het plankje boven de vlaggen, niet op tafel.
Zou je de molen de volgende keer dat je gaat draaien ook schoon achter willen laten? De kapzolder was nu niet geveegd en we kunnen natuurlijk geen bezoekers rondleiden in het slijtstof van eerdere draaidagen. De molen nog moeten vegen als er ieder moment bezoekers op de drempel kunnen staan om rondgeleid te worden, is voor geen enkele molenaar prettig.
Tot slot wil ik nog toevoegen dat het logboek niet volledig was ingevuld. Zou je de volgende keer ook de tellerstand, het aantal bezoekers en de luchtdruk willen noteren?

Ik wil geen kritiek leveren op iemands eigen manier van draaien met de molen, maar bovenstaande punten leken mij van groot belang om het toekomstig draaiplezier van álle molenaars van De Hoop te garanderen.

Nogmaals dank voor het invallen,
B. van de Voort.

In de twintigste eeuw had ook België zijn vakblad voor de molenaars. De Belgische Molenaar werd in 1906 door Victor De Kinderen gelanceerd om de belangen van de molenaars te verdedigen en om de molenaars te informeren over economische en politieke thema's die hen aanbelangden.

Voor de vrouw

Victor de Kinderen

Ook de molenaarsvakverenigingen vonden in De Belgische Molenaar een perfecte spreekbuis en publiceerden er hun oproepen voor de vergaderingen en achteraf uiteraard de verslagen.
Het blad was met veel zorg samengesteld en de redacteurs (Victor De Kinderen en later zijn zoon Jozef en zijn kleindochter Els) maakten er een punt van om er een aangenaam lezend tijdschrift van te maken, dat ook de andere gezinsleden van de molenaarsfamilie wist te boeien. (1)

Toen ik voor een andere studie de jaargangen 1933-1934 van De Belgische Molenaar doornam, trof ik een bijna wekelijks rubriekje aan voor dames, getiteld "Voor de vrouw". Het rubriekje intrigeerde ons buitenmatig...

Tijdgeest en mannelijke pen

Het is namelijk bijzonder boeiend om deze vrolijk geschreven stukjes te lezen en er de tijdsgeest uit te distilleren. We konden nog niet achterhalen wie de schrijver ervan was en of er meerdere auteurs waren die deze damesrubriek vol penden. Soms is het geschreven in de zin van "Wij, vrouwen moeten zus en zo...", maar de toon doet toch vermoeden dat er een mannelijke pen achter zat.

De stukjes gaan zowel over lifestyle (hoe decoreer ik mijn woning?), over veiligheid (wat moet er in de huisapotheek?) als over de opvoeding van de kinderen of de organisatie van het huishouden. Ze bevatten tips voor de molenaarsvrouw hoe ze door haar huishouden op professionele wijze te runnen, voor een aangename sfeer in huis kan zorgen en ze bepalen in hoeverre de molenaarsvrouw over

de zaken en de molen moet kunnen meepraten. Ze moet wel van iets op de hoogte zijn (voldoende om een rekening met een klant te kunnen vereffenen en haar man zo nodig een beetje bij te staan in de public relations) maar de details van het molenaarsbedrijf hoeft ze nu ook weer niet echt te beheersen.

Gastvrouw thuis

Er zijn suggesties over hoe een vrouw gasten moet ontvangen: als een volleerde gastvrouw, die over alles kan meepraten en die als vanzelf lekker eten op tafel tovert dat ze in de late of vroege uurtjes terwijl iedereen sliep al klaar gemaakt heeft. Ook leren we hoe ze er in crisistijd (jaren dertig) kan voor zorgen dat haar groter wordende kinderen geen hangjongeren worden die liever op café zitten dan thuis...

De lokroep van herbergen en bioscopen is voor de jeugd van de jaren dertig moeilijk te weerstaan, maar het is moeder de vrouw die door de gezelligheid thuis er moet kunnen in slagen haar pubers van de straat weg te houden. Zo kan ze de vriendinnen van dochterlief of zondagnamiddag uitnodigen: "Er wordt een potje koffie geschonken, er wordt wat gepraat ... een spelletje gespeeld, een breiwerkje getoond ... en de avond komt rapper dan iemand had durven vermoeden."

Zelf moet ze zich vooral niet te veel met de jeugd moeien, maar hen gewoon de kans geven elkaar in de veilige, huiselijke kring te ontmoeten. Voor de jongemannen mag er best thuis een kaarttafel ingericht worden, nu eens bij de ene, dan weer bij de andere. Er mag zelfs al eens een pintje gedronken worden of een sigaretje gerookt. Het grote voordeel is dat "jonge mannen de meisjes leren kennen daar waar ze gekend dienen te worden, nml. thuis en niet in een donkere danszaal of langs een eenzame avondweg. En zo volgen er nog een reeks tips om grote broer en zus van het verderfelijke stadsleven weg te houden door hen in de huiselijke warmte voldoende vermaak en bezigheid aan te bieden.

Modieus in crisistijd

In een ander nummer lezen we hoe de vrouw in crisistijd er met een beperkt budget steeds modieus en verzorgd kan uitzien. Ze moet om te beginnen een kleur kiezen die bij haar type past. In die kleur koopt ze dan een paar basisstukken zoals een mantelpakje met bijpassende schoenen en hoedje, alles in dezelfde kleur "al mag het wel wat lichter of donkerder zijn". Als men dan voor een bepaalde gelegenheid een ander kleedje nodig heeft, zoekt men dit opnieuw in dezelfde basiskleur, zodat alle accessoires die bij het mantelpakje pasten, ook bij dat kleedje kunnen gecombineerd worden. "Nu, en dan kan men gaan combineeren, zooveel men wil – het effect is toch altijd goed". De schrijver van deze kledingtip besluit wel met de suggestie om na een paar jaar toch eens voor een andere kleur te opteren, want "ten eerste blijft één bepaalde tint niet altijd in de mode, doch bovendien zou zij ons bij al haar voordelen op den duur gaan vervelen..."

Hoge hakken

In weer een ander nummer kan de raadgever het niet laten om ook iets over het vrouwelijk schoeisel te zeggen en de hoge hakjes te verwensen. "Spaar toch uw medemenschen dat zielig gezicht, spaar uw voeten die doelloze marteling, spaar uw partner het onvermijdelijke slecht humeur na zoo'n tocht [op hoge hakjes], spaar uw voorhoofd rimpeltjes van pijn en misnoegen. Ge zult meer en beter genieten van Gods mooie natuur, als ge er door dwaalt op een stevige schoen met flinke wandelzolen, die daarom toch heel sportief kan zijn en niet plomp behoeft te wezen."

De ondertoon die steeds in de damesrubriek doorklinkt, is die waarin ze ertoe aangezet wordt de nooit aflatende en immer opgewekte steun en toeverlaat van haar hardwerkende man te zijn. Zelfs als ze, als moderne vrouw, zelf uit werken gaat, moet ze ervoor zorgen dat ze 's avonds reeds de maaltijd bereidt voor 's anderendaags, dat ze 's morgens alle huishoudelijke taken al rond krijgt voor dag en dauw en vooral dat ze niet laat blijken dat ze moe is wanneer ze 's avonds thuiskomt... Het is de vrouw die een gezellige thuis moet creëren en zichzelf desnoods moet wegcijferen: "Wanneer een vrouw tegen de moeite opziet, door eigen initiatief, door kleine opofferingen het leven van anderen mooier te maken, dan moet zij beginnen zich zelf voorbij te zien."

Vermoeide molenaarsvrouw

Als de vrouw dan toch moe zou zijn, en nu komt de allermooiste, raadt men haar in De Belgische Molenaar van 18 november 1933 om... te zwijgen!

"Een goede raad voor vermoeide vrouwen. Veel meer zwijgen!" Er wordt zelfs een beroemde (naamloze) arts bijgeroepen om te bevestigen dat "Wanneer een vrouw voelt dat ze erg vermoeid is, dan moet ze een tijd lang alleen het hoogst noodige zeggen. Dit zwijgen zal haar zeer ten goede komen. Men kan het, in elk geval eens proberen, te meer, daar het niets kost". En dat is natuurlijk het ultieme argument!

Els Otte
Mola – Provinciaal Molencentrum Wachtebeke

Een goede raad voor vermoeide vrouwen

Veel meer zwijgen!

Een beroemd geneesheer, die reeds langen tijd naam heeft gemaakt, geeft de vrouwen, die dikwijls klagen over vermoeienis en "nooit gedaan", den raad veel meer te zwijgen.
Hij beweert, en we weten het ook wel door eigen ondervinding, dat niets erger afmat dan te veel te praten. Wie spreekt, ademt gewoonlijk al te oppervlakkig. Wie veel spreekt laat zijn werk maar al te veel in den steek en moet zich laten opjagen, om bijgewerkt te krijgen.
Wanneer de vrouw voelt, dat ze erg vermoeid is, dan moet een tijd lang alleen het hoogst noodige zeggen. Dit zwijgen zal haar zeer ten goede komen.
Men kan het, in elk geval eens probeeren, te meer, daar het niets kost.

Uit de Belgische Molenaar van 18 november 1933

Meer informatie.

Alle nummers van De Belgische Molenaar worden bewaard in Mola – het Provinciaal Molencentrum in Wachtebeke en kunnen daar na afspraak geraadpleegd worden. Ook het volledige archief van de familie De Kinderen kan hier geconsulteerd worden.

TIMS Nederland Vlaanderen

Dit keer vond de jaarlijkse bijeenkomst van Molinologie Nederland Vlaanderen plaats in Oost Vlaanderen. De Provinciale instelling van Oost Vlaanderen Mola was gastheer.

Afscheid secretaris Wiard Beek

Na een ritje door het zonovergoten Vlaanderen vonden we onze weg naar Wachtebeke. Daar werd in het Provinciaal molenmuseum MOLA de jaarvergadering van TIMS gehouden. De morgen werd gevuld met de jaarvergadering. Tot de belangrijkste punten hoorde het afscheid van secretaris Wiard Beek, die na een groot aantal jaren deze belangrijke functie neerlegde. Gememoreerd werden zijn e-mails die vaak pas in de vroege uurtje werden verstuurd. Het leven van deze secretaris heeft wel wat nachtrust gekost. Het was daarom volledig terecht dat voorzitter Peter Tergau de verdiensten van Wiard als zeer waardevol bestempelde en hem uitvoerig bedankte! Een probleem is wel dat er op dit moment geen nieuwe secretaris is om aan te treden, dus als er gegadigden zijn dan kan dit altijd gemeld worden bij de voorzitter. Ook een penningmeester ontbreekt, maar hier heeft een van de leden duidelijk uitgesproken dat hij misschien dat werk wel wil doen.

I.J. de Kramerprijs

De middag werd begonnen met het uitreiken van de I.J. de Kramer-prijs voor het gehele oeuvre van en aan Paul Bauters. Bauters liet zijn eerste pennevruchten al zo'n veertig jaar geleden verschijnen en ging hier mee door tot enige jaren geleden de uitgebreide trilogie van zAdelsteen tot zetelkruier. Hiermee heeft Bauters een zeer waardevolle bijdrage geleverd aan de kennis van de (Oost-) Vlaamse molens. Ondanks zijn zwakke gezondheid gaf hij een sprankelend dankwoord. Zijn gezondheid liet het jammer genoeg niet toe de vergadering verder bij te wonen.

Leerzame middag

Zoals altijd werd de middag gevuld met voordrachten. Het spits werd afgebeten door Frank Becuwe die een zeer interessant deel belichtte uit zijn boek "In de ban van Ceres. Mechanische maalderijen in Vlaanderen (ca. 1850 – ca. 1950)".

Als tweede sprak Els Otte over "Molenaarsschatten op de Mola-zolder". Op die zolder ligt onder andere het archief van Victor de Kinderen, de man die begin 1900 De Belgische Molenaar het licht liet zien. Uit de aanwezige correspondentie blijkt het een zeer gedreven, maar niet altijd makkelijke, man te zijn geweest.

Als laatste van deze welgevulde en interessante dag kwam Jan Delcour aan het word met zijn zeer boeiende lezing over "Boteren met een hondenmolen in België". De hondemolen moet ook in Nederland een redelijk bekend verschijnsel zijn geweest, doch daar is weinig van terug te vinden. Spreker heeft veel onderzoek gedaan in België en heeft veel van dit soort molens in de literatuur terug kunnen vinden. Meest opvallende feit is dat er bij een telling in 1910 niet minder dan 15925 hondemolens naar voren kwamen!

De dag werd door een een flink aantal van de deelnemers besloten met een gezamenlijke maaltijd in een gezellige Vlaamse eetgelegenheid. Of de deelnemers daarna, net als een groep Vlaamse molenaars in begin vorige eeuw vanuit Schiedam met 'vrolijk kermisgezang' naar huis zijn gereden is me overigens niet bekend.

Tekst en foto: Erik Stoop

De maalderijen van Didam

Als vervolg op het eerdere boek over "De Didamse Molens en hun Molenaars" is nu het boek over de verdere geschiedenis en ontwikkeling van het maalbedrijf in Didam verschenen. Het boek beschrijft hoe de skyline met de molens van Didam is veranderd in een skyline met een kerktoren en de hoogbouw van de mengvoederfabriek. Het beschrijft de ontwikkelingen die oorzaak zijn van het verloren gaan van de molens en de opkomst van steeds modernere maalderijen. Van meel voor brood via veevoer naar de huidige industriële productie. Van de molenaar via de coöperaties en particuliere maalderijen naar de situatie van nu.
De geschiedenis van het lokale maalbedrijf wordt samen met het eerder verschenen boek op deze wijze in een historisch perspectief geplaatst en daardoor waardevol voor meer inzicht de ontwikkeling van een eeuwen durende ontwikkeling van de betekenis van molens en hun functie.
Het boek is goed gedocumenteerd en rijkelijk voorzien van foto's en tekeningen en tot stand gekomen met ondersteuning van Agruniek U.A.

Het boek "De maalderijen van Didam, van molens tot fabriek" is geschreven door vrijwillig molenaar Henk Stevens.
ISBN 978 90 811005 02
De prijs is 29.50 Euro (Voor Gildeleden 25 Euro) exclusief (5 Euro)verzendkosten.
Het kan besteld worden bij Henk Stevens (h.w.b.stevens@planet.nl)
Meer informatie is ook bij hem te verkrijgen.

150 jaar molen De Witten

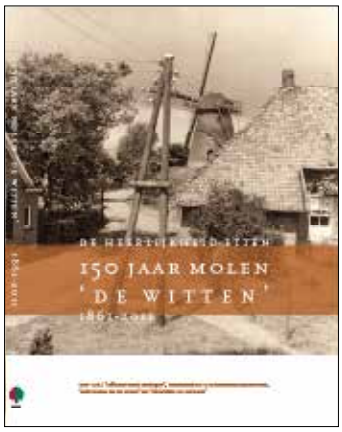

Beltmolen "De Witten" in Etten (Gld) bestaat dit jaar 150 jaar. Ter ere daarvan is een jubileumboek samengesteld. Aan dit boek is door een team van vier man ruim een half jaar gewerkt samen met uitgeverij Fagus en het resultaat mag er zijn.

Dit 176 pagina's tellend boek is uitgevoerd in een harde kaft en een degelijk standaardwerk geworden. Naast een historische beschrijving vol uniek fotomateriaal en documenten is er veel aandacht voor de periode van na de restauratie van 1978 tot nu door de zelfwerkzaamheid van de molenstichting om de molen in stand te houden, de activiteiten op de molendagen en de constante zorg om voldoende geldmiddelen binnen te halen voor grotere restauratie projecten. Dat gebeurde altijd met bijzondere culturele evenementen zoals het "molenwiekdraaien" in 1998 of openluchtspelen in 2003 en 2010.

"Napoleon in de Strik"en "Vaticaan op Stelten" schreven historie voor Etten. Daarnaast is ook ruim aandacht voor de herdenking van de Tweede Wereldoorlog. De molenstichting heeft daarin het initiatief genomen en veteranen en nabestaanden uit Canada en Engeland kwamen naar Etten om stil te staan bij de slachtoffers van de oorlog. In 2005 werd een oorlogsmonument opgericht in Etten en daar vinden nu de jaarlijkse herdenkingen plaats op 31 maart, de dag dat Etten werd bevrijd. De molenstichting fungeert als het historische geheugen van Etten met bijzondere culturele activiteiten. Het motto is dan ook al jaren om met cultuur geld te verdienen voor de molen. Geen overmatig gezeur bij de gemeente om subsidie maar zelf de mouwen opstropen is het devies. Dit molenboek wijkt duidelijk af van de gebruikelijke molenboeken omdat naast de historische beschrijving een bijzondere inkijk wordt gegeven in wat er allemaal bij komt kijken om een dergelijk monument in stand te houden. Vijftien vrijwilligers steken veel vrije tijd in de molen om hem draaiende te houden. De betrokkenheid van de Ettense bevolking bij de molen is groot. Als er gevraagd wordt om hand- en spandiensten te verrichten of bij het zoeken naar sponsoren kan men op hen rekenen..

Een deel van de opbrengst van het molenboek gaat naar de stichting die onderzoek doet naar "taaislijm ziekte" ook wel bekend als Cystic Fibrosis. De molenstichting hoopt zo een bijdrage te kunnen leveren aan het dat belangrijke onderzoek.

Het boek is te koop bij de Stichting tot behoud van de Ettense molen via de website www.molendewittenetten.nl. De prijs bedraagt € 22,50.

Zeilmakerij van Neerven bv

Sinds 1925

MOLENZEILEN IN WK77 BRUIN OF WIT, MARLON BOLUS ROOD

Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS
Tel. 0412-624028
Fax. 0412-627973
info@zeilmakerijvanneerven.nl

DEGELIJKHEID EN GEGARANDEERD DE BESTE KWALITEIT !!

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS TITULAER

voorheen HEINRICH VAN HEES

Voor de beste kunstmaalstenen als ook blauwe basaltlava maalstenen.
Tevens wrijfstenen, kweernen (romeins model) demonstratiestenen (ø 10, 15 of 20 cm) en huishoudmolens.
Zeer snel en vakkundig scherpen van uw molenstenen en maaltechnische adviezen.

Werkplaats:
Rijksweg 146
6586 AB Plasmolen, Nederland
Telefoon: 024 - 696 36 54
Fax: 024 - 696 36 57
GSM 0653667686
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Marc Crins Molenzeilen

Hou streekeigenschappen in ere !

- Nieuwe molenzeilen, diverse mogelijkheden
- Reparaties van uw oude zeilen
- Lui-matten
- Bil kussens (in zeildoek)
- Aanverwante artikelen

Vraag vrijblijvend een offerte aan!

Dionysiusstraat 22
6071 KH Swalmen
tel. 0475-850284

gsm: 06-20949805
www.molenzeilen.com

Klompen op de molen

Enige jaren geleden werd ik gebeld door een lid van de vrijwillige brandweer uit de regio. Zijn vraag klonk mij als muziek in de oren en luidde: "Is het mogelijk een oefening te houden in de molen?" Mijn antwoord was natuurlijk bevestigend, want ik vind het belangrijk dat hulpdiensten een goed beeld hebben van de inrichting van de molen en hoe daar te handelen ingeval van calamiteiten.

Rook in de kap

Een aantal maanden later was het zo ver. Twee ploegen van de vrijwillige brandweer zouden een zo realistisch mogelijke oefening houden in de molen. Gedurende drie uren steeg er dan ook rook uit de kap van de molen, want volgens het spel was er op de maalzolder brand uitgebroken en was de molenaar door de grote rookontwikkeling de molen uit gevlucht. Ergens in de molen was echter nog een collega van hem aanwezig.
De oefening verliep naar wens, de brand werd geblust en de nog aanwezige persoon werd gevonden en afgevoerd. Oefening geslaagd, zou je denken. Maar toch gingen er twee zaken mis. De eerste was dat één van de twee ploegen de put met de waterkraan die vóór de molen in het wegdek is gesitueerd, niet kon vinden. Uiteindelijk kwam men er achter dat de chauffeur de brandweerwagen er bovenop had geparkeerd. Al met al kostte dit wel vele kostbare minuten, die in deze oefensituatie weliswaar geen consequenties had, maar die bij een reële situatie heel anders had kunnen uitpakken.

Klompendrager

Het tweede wat er mis ging, had wel consequenties en had alles te maken met het schoeisel dat één van de brandweerlieden droeg. In plaats van werkschoenen droeg deze man namelijk klompen. Tijdens de oefening maakte hij een ongelukkige stap en verzwikte daarbij zodanig zijn enkel, dat hij per ambulance moest worden afgevoerd naar het ziekenhuis. Uiteindelijk is het wel weer goed gekomen met hem, maar het herstel heeft vele maanden geduurd.

Sindsdien weer ik mensen die klompen dragen in de molen. De meesten hebben er begrip voor, maar niet iedereen. Ik weet dat er ook bij collega molenaars verschillend gedacht wordt over het wel of niet dragen van klompen in de molen. Sommigen dragen zelf klompen om daarmee het folkloristisch karakter van de molen te onderstrepen. Ik gruw ervan.

Verantwoordelijkheid

Tijdens de laatst gehouden Open Monumentendag kreeg ik aardig wat bezoek op de molen en zo verscheen ook ineens een opa met zijn kleinkind op de stelling. Het kind droeg blauwe klompjes, wat er schattig uitzag, maar ik zag ook meteen een klompje schuinzakken in de open ruimte tussen twee stellingplanken. Daarop heb ik de man gezegd dat ik het niet vertrouwd vond het kind op klompjes door de molen te laten lopen en verzocht ik hem vriendelijk de molen weer te verlaten. Hij had er geen begrip voor en vertelde dat er in een andere molen helemaal niets van was gezegd. De discussie ben ik niet aangegaan, maar ik heb simpel gesteld dat ik uiteindelijk verantwoordelijk ben voor het gebeuren op 'mijn' molen en dat ik het dragen van klompen niet toe sta. De man en het kind vertrokken, teleurstelling bij hen, tevredenheid bij mij, omdat ik mij niet heb laten verleiden iets toe te laten waar ik het zelf absoluut niet mee eens ben.

Bob Poppen, vrijwillig molenaar op de koren- en pelmolen "De Liefde" in Uithuizen, op internet www.bdpoppen.nl

In het voorjaar 2012 verschijnt van zijn hand het boek Groninger Molenhistorie met meer dan 400 pagina's met 50 opstellen over historische aspecten van uiteenlopende aard.

Ontwikkelingen ARBO en Veiligheid

De intentie van De Hollandsche Molen (DHM), Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde (AKG) en Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM) is om in het gezamenlijke belang nog meer nadruk op de veiligheid op en om onze molens te leggen. Door recente ongelukken wordt dit wederom onderstreept. In de tweede helft van augustus heeft er een Arbo-overleg tussen DHM, AKG en GVM plaats gevonden waarin nader is geformuleerd hoe een aantal zaken aangepakt en uitgewerkt dienen te worden de komende tijd.

Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E)

Om te beginnen is door de veiligheidskundige Hay Janssen in opdracht van DHM de Risico- Inventarisatie & Evaluatie map aan een degelijke herziening onderworpen. Een aantal molenaars is gevraagd hier ook nog eens kritisch naar te kijken voordat definitieve versie zal worden gedrukt. Inmiddels is de map in een definitieve fase en kan deze de komende winter opnieuw aan de moleneigenaren worden aangeboden tegen een passende vergoeding. Op de ledenvergadering van DHM in november is hieraan de nodige aandacht besteed. Dus, molenaars vraag er de eigenaar naar zodat je up to date kan zijn in 2012. Zo komen we weer en stap verder in het veiliger maken van onze molen en kunnen we bezoekers met zo weinig mogelijk risico's ons mooie vak of hobby laten meebeleven.

"Veiligheids Advies Team"

De recente ongelukken maakten duidelijk dat het belangrijk is dat betrokken molenaars in dergelijke situaties kunnen rekenen op passende ondersteuning vanuit het Gilde als ze dat wensen. Hierbij

kan je denken aan het kanaliseren van publiciteit en het begeleiden van juridische aspecten. Daarnaast zal dit team, in casu, meestal de veiligheidskundige in nauw overleg met de mensen die betrokken waren bij de calamiteit een analyse uitvoeren om zoveel mogelijk lering te trekken uit de ontstane situatie. Hiermee kunnen na heldere publicatie alle molenaars dan hun voordeel doen. Mogelijk kan het tot nieuwe lesstof leiden.

Veiligheidsadviseurs /-inspecteurs

Het Gildebestuur heeft in haar rondgang langs de afdelingen inmiddels al bij enkele geïnventariseerd of er voldoende veiligheidkennis bij molenaars aanwezig is om aldus per afdeling twee specialisten te installeren . Op deze wijze kan het bevorderen van ARBO/veiligheid dicht bij de molenaars in eigen omgeving worden gelegd . Hierdoor ontstaat een degelijk netwerk over het gehele gildebestand waardoor er gelijkertijd meer eenheid van beleid/informatie voor het alle molenaars wordt gerealiseerd. Dat er het nodige aan opleiding mee samenhangt mag wel duidelijk zijn, maar daar kan bereidwilligheid en tijd in voorzien. De afdelingsbesturen zullen dit onder hun leden aanhangig gaan maken de komende maanden.

Bijzondere aandacht 'draaiende delen'

In de RI&E-map wordt er al nadrukkelijk aandacht besteed hoe om te gaan met draaiende delen bij onderhoud en wanneer bezoekers op uw molen willen genieten van het edele vak. Naast alle aspecten bij onderhoud en samenwerken komt het afzetten van het draaiende gevlucht steeds weer als het aller belangrijkste naar boven. De tragische ongevallen getuigen daarvan. Het overleg met DHM leidt er toe dat mede in afstemming met molenbouwers zal worden gezocht naar min of meer standaard oplossingen per molentype. Het mag ten ene male niet meer tot ongelukken komen. Het is zo nadelig voor het imago van onze hele 'molenbranche'.

Geheugen steun

Het Gildebestuur beraadt zich over het verstrekken van een geheugensteun over de allerhoogste risico'/veiligheidspunten die ons elke keer als we op de molen zijn herinnert aan het toepassen ervan. Zoiets kan bv. in de vorm van een verfwaaier of parkeerschijf als idee. Weet dus dat er wordt nagedacht een gadget te maken waarmee we heel treffend de kernpunten van ARBO en VEILGHEID op en om de molen tussen de oren kunnen houden.
Het doel blijft de veiligheid naadloos in ons dagelijkse molenwerk te integreren en het niet steeds als iets aparts te ervaren. De meeste zaken hoeven ook maar eenmaal goed te worden opgelost.
Dat voor goed overleg met de eigenaar meestal de molenaar de initiatiefnemer en volhouder moet zijn; het zij zo!

Gerrit Duinker, foto's Joos Lensink

Christo in Ossel

Sloeg Inpakkunstenaar Christo toe in Twente ? Hij is bekend van het inpakken van de Pont Neuf in Parijs (1985), de Rijksdag in Berlijn (1995). Ook Wissinks Möl in Usselo is onlangs ingepakt. Maar niet als kunstobject. De reden was dat de molen werd bedreigd door de bonte knaagkever, de boktor en de houtworm. Al jaren leveren de vrijwilligers een strijd met deze dieren. Alles is al uitgeprobeerd, maar het resulteerde niet in een bevredigende oplossing. Er moest dus iets anders worden bedacht. Een middel wat afdoende werkt tegen de plaagdieren.
De voorbereidingen zijn heel secuur getroffen. Het bestuur heeft zich goed laten voorlichten over het vergassen van deze plaagdieren. Een gespecialiseerd bedrijf had al goede resultaten bereikt bij het vergassen van dit soort dieren. Zij hebben ervaring met oude historische gebouwen, houten schepen en kerken. Maar een molen?
Het was de eerste keer dat ze een molen "inpakken" Over het resultaat van het vergassen
waren ze het wel eens: dat moet lukken en het "inpakken" van de molen moet secuur gebeuren.
Vooraf werden veel studies verricht en werd goed bekeken wat er zoal nodig was om de totale
molen gasdicht in te pakken. Een ploeg van zes mannen arriveerden op de "inpakdag". Het weer van de komende dagen was goed bestudeerd en de wieken werden op het zuidwesten gezet.
Het inpakken kon beginnen.
Aan belangstelling geen gebrek. De plaatselijke pers en TV -oost kwamen kijken. Ook een inspecteur van het ministerie van VROM controleerde en fotografeerde alles.
Laat in de middag was de klus eindelijk geklaard. Vanaf dat moment kon de molen drie dagen onder gasdruk blijven om het gewenste resultaat te krijgen. Vaarwel boktor, bonte knaagkever en houtworm.

Met dank aan Kees Scherjon van Wiek en Rad voor de foto en de tekst.

Verenigingsnieuws Regioberichten

Deze rubriek vermeldt activiteiten van de vereniging, de afdelingen en de regio. Hoewel de redactie begrip heeft voor het feit dat activiteiten vaak op korte termijn worden georganiseerd verzoeken wij iedereen rekening te houden met de verschijningsdata van de Gildebrief. Het is immers niet zinvol activiteiten te vermelden die al hebben plaats gevonden op de dag van verschijnen van de Gildebrief.
De Gildebrief verschijnt voorafgaand aan de jaarvergadering eind maart, eind juni, eind september en vlak voor Kerst.
U kunt ook even contact opnemen met de eindredacteur.

Herstel molen Jeruzalem

De molen is ruim 150 jaar oud en gebouwd in opdracht van de Joods-Engelse zakenman Montefiore en zijn vrouw Judith. Zij hoorden van de moeilijke situatie waarin de Europese Joden zich bevonden die naar hun thuisland Israël waren gekomen. Dankzij de molen konden zij voor een heel lage prijs het meel kopen dat ze nodig hadden voor hun dagelijks brood. Bij de restauratie zijn oud medewerker monumentenzorg Gerrit Keunen en molenmaker Dijkstra uit Sloten betrokken. Meer info is te vinden op www.christenenvoorisrael.nl

Zeeland

Op zaterdag 14 april 2012 vindt de jaarlijkse excursie naar Oost Brabant en Limburg plaats. De gezamenlijke voorjaarsvergadering van het Gilde en De Zeeuwse Molen plaats in Het Hendrikhuis in 's Heer Hendrikskinderen. Aanvang 19.30 uur. In de voorjaarsvergadering zal Pieter Hazelager na 12 jaar de voorzittershamer overdragen aan Mark Remmerts. Maar hij zal in de molenwereld zeker niet uit deze biotoop verdwijnen.

Zuid-Holland

Leve de molens

Het themajaar Leve de molens is op 2 december 2011 afgesloten met een symposium Molen zoekt toekomst in Kinderdijk. Er waren vier workshops georganiseerd. De molenbiotoop kwam aan de orde in "Molen zoekt wind", In "Molen zoekt bestemming" ging men op zoek naar een nieuwe functie, hoe kun je aandacht en inkomsten verwerven door gebruikmaking van nieuwe media kwam aan de orde in "Molen zoekt aandacht" en , niet onbelangrijk voor het gilde, op zoek naar een krachtig vrijwilligersbeleid in "Molen zoekt vrijwilliger". Ook werd de prijs uitgereikt voor het "Beste molenbiotoopverbeterplan".

West-Brabant

Molenbrood voor Burgemeester

Op 5 november 2011ontvingen burgemeester mevrouw H van Rijnbach en wethouder A. Schouw van Etten Leur op de stelling van De Lelie het eerste molenbrood. Dit streekproduct is het resultaat van Samenwerking tussen de molenaars van de Lelie en de bakker om de hoek.

De molenaars stonden dan ook trots te glimmen over de samenwerking tussen de molenaars, landbouwer Jack Verhulst en bakker Mark Elias. Voordeel van dit mooie streekproduct is dat het milieuvriendelijk wordt gemalen, er weinig transportkosten zijn (CO 2!), en kosten laag blijven door het ontbreken van tussenhandel.

Molenpenning voor Toon van As

De 72 jarige Instructeur van het Gilde, Toon van As ontving op 8 oktober 2011 uit handen van Ton Henrar, vice-voorzitter van de Molenstichting Limburg. De prijs, een molensteen, wordt tweejaarlijks toegekend aan aan een persoon of stichting die zich gedurende lage tijd en en op veel fronten heeft ingezet voor voor de Limburgse molenaars en molens. Toon is al dertig jaar vrijwillig molenaar en geeft hij al tien als instructeur ook theorielessen in het Limburgse. Voor alle aanwezigen een meer dan verdiende onderscheiding.

Lintje voor Jan en Wim

Het is alweer drie jaar geleden dat de vrijwillig molenaars Jan Jansen en Wim Ruiter hun 25 jarig jubileum vierden met een druk bezochte receptie in restaurant "De Knoefbakker" in Geesteren. Dat was 12 april 2008. Op 10 september van dit jaar werden deze twee doorzetters benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau en kregen zij de bijbehorende versierselen uitgereikt. Het opspelden van het lintje moest helaas plaats vinden op twee locaties. Jan Jansen lag wegens een bacteriële infectie in het ziekenhuis van Enschede en kreeg het daar door burgemeester P. den Oudsten opgespeld. Wim Ruiter werd, niets vermoedend ondanks de grote toeloop van belangstellenden, tijdens de Overijsselse molendag op de Geesterse molen onderscheiden door burgemeester M. K. M. Stegers van Tubbergen.
Hun benoeming werd gesteund door molenmaker B. Wintels en G. Perfors, bestuurslid van de SOM, omdat ze zich in hun 'molencarrière' met passie en doorzettingsvermogen hebben ingezet om "De Grote Geesterse" voor het nageslacht te behouden, te laten draaien en het in de oude luister herstellen van de oorspronkelijke functie, het malen.

Daar ging wel wat aan vooraf. In 1978 werd Jan Jansen in Oss attent gemaakt op de molenwereld door een oproep van de molenaar van molen Zeldenrust, M. van Aarsen. De molen was net gerestaureerd en had als stadsmolen vrijwilligers nodig om voldoende te kunnen malen om aan de vraag naar meel te kunnen voldoen. Nadat de interesse was gewekt kwam er niemand meer aan zijn zaterdagmorgen. Die was bestemd voor de molen. Hij verhuisde naar Twente en ging samen met Wim Ruiter de opleiding gaan volgen. Wim Ruiter kwam via de fotografie met molens in aanraking. Tijdens zijn opleiding kwam hij in oktober '83 in contact met C. Cornelissen, de toenmalige vrijwilliger op de Grote Geesterse Molen.
Na geslaagd te zijn konden ze samen aan de slag op de molen van Kienhuis te Geesteren.

Gedurende de afgelopen 28 jaar hebben zij hun enthousiasme niet onder de korenmaat gezet. Niet alleen hebben ze de molen weer maalvaardig gemaakt en waren ze iedere zaterdag op de molen te vinden. De molen werd ook opleidingsmolen en levert in al die jaren vele nieuwe vrijwillig molenaars op. Als instructeur krijg je ook te maken met het Gilde van Vrijwillig Molenaars, niet enkel als organisatie, maar ook als opleidingsinstituut. Beiden hebben zich daar behoorlijk druk voor gemaakt en er aardig wat 'maalstenen' aan bijgedragen, zij het als secretaris van de afdeling Overijssel, als lid van werkgroepen voor het vernieuwen van de opleiding, of als opleidingscoördinator in het landelijk bestuur. Ook legden ze de basis voor het begrip 'molengids'. Een schakel tussen de molen en de molenaar, en de belangstellende bezoekers die iets willen weten over de molen, zijn geschiedenis of het maalproces. Een draaiende molen is een prachtig en imposant gezicht maar vergis u niet: voor de argeloze bezoeker kan het bezoek aan zo'n molen zeer gevaarlijk zijn. De molengids begeleidt de bezoekers, zodat de molenaar ongestoord zijn werk kan blijven doen. De Gidsencursus bleek ook al snel een bakermat voor veel vrijwillig molenaars te zijn. Een gouden greep dus.

Jan Jansen is nog herstellend. Maar beiden rekenen op nog veel gezonde jaren op 'hun' Grote Geesterse. Gefeliciteerd.

Joos Lensink

Jan en Wim krijgen ook versterking op de molen van Kienhuis zoals de Grote Geesterse vroeger heette. Jozefiene Kienhuis is geslaagd voor haar examen windmolenaar.

Onderscheidingen in Zeeland

Mark Witte uit Zierikzee ontving uit handen van de burgemeester van Rijswijk een onderscheiding (Ridder in de Orde van Oranje Nassau) vanwege zijn grote betrokkenheid bij en inzet voor het bouwkundig, archeologisch/historisch en monumentaal erfgoed.

Mark Witte is onder andere al ruim dertig jaar vrijwillig molenaar te Oosterland. Daarbij is hij zeer betrokken en staat hij bij wijze van spreken dag en nacht klaar voor alles wat met het beheer, onderhoud en exploitatie van deze bijzondere molen te maken heeft.

Pieter Hazelager uit Borssele ontving een onderscheiding Lid in de Orde van Oranje Nassau.

Pieter Hazelager is al diverse jaren actief als vrijwillig molenaar op de molen De Hoop en Verwachting te Borssele en al vele jaren actief als voorzitter van het gilde van vrijwillige molenaars afdeling Zeeland.

Geslaagden Najaarsexamens 2011

In de tweede helft van 2011 heeft de examencommissie van "De Hollandsche Molen" weer het examen voor het "Getuigschrift Vrijwillig Molenaar" afgenomen.
Dit gebeurde op 12 molens met in totaal 39 kandidaten. Van deze kandidaten zijn er 36 geslaagd. Een slagingspercentage van 92%, een mooi resultaat.

Voor het **windmolenaarsexamen** zijn geslaagd:

examen donderdag 15 september 2011,
Bolwerksmolen, Deventer
H. Scholte in 't Hoff, Enschede
J.M.T. Kienhuis-Voshaar, Wierden
H. Geitenbeek, Ermelo

examen dinsdag 27 september 2011,
De Hoop, Wervershoof
J.E. van Deelen, Heerhugowaard
J.A. van Heijningen, Purmerend
J. Kreuning, Oudorp

examen donderdag 29 september 2011,
Hazewind, Gieten
G. Kuipers, Ees
N.M. Meinsma, Oosterwolde
R. Spaans, Musselkanaal
J. Frankes, Groningen

examen dinsdag 4 oktober 2011,
Goliath, Uithuizermeeden
J. Uil, Siddeburen
A. Bolt, Winsum

examen woensdag 5 oktober 2011,
De Korenbloem, Oploo
S. Hillebrecht, Duisburg Duitsland
N. Veenman, Beuningen Gld

examen donderdag 6 oktober 2011,
De Witte Molen, Meeuwen
K.M. Dolman, IJsselstein Ut
P. van Dalen, Brielle
P.E. Blom, Geldermalsen

examen maandag 10 oktober 2011,
De Braakmolen, Goor
P. Bakema, Hengelo
F.J. Ossenvoort, Ootmarsum
J.H. Kuiper, Enschede

examen donderdag 13 oktober 2011,
De Kroon, Arnhem
F. Hollander, Rosmalen
C. Emmelot, Ede Gld
A. Mensink, Geesteren
J.G. de Haas, Valburg

examen vrijdag 14 oktober 2011,
`t Nupke, Geldrop
M.W.M. van Hoven, Veldhoven
J.P. de Brouwer, Best
J. van Boxmeer, Gemert
H.M.F.B. Verbunt, Valkenswaard

examen donderdag 20 oktober 2011,
Leonardusmolen, Maasbracht
A. Meulenbroeks, Eersel
E.C.G. van den Hurck, Weert
G. Hannen, Weert

examen vrijdag 28 oktober 2011,
De Star, Balkbrug
J. van der Molen, Nieuwleusen
J. Brinkman, Nieuwleusen

Voor het **watermolenaarsexamen** is geslaagd:

examen woensdag 5 oktober 2011, De Watermolen van Oploo, Oploo
A.M. van den Heuvel-Bruntink, Arnhem

Wij wensen jullie proficiat en hopen dat jullie nog lang en met veel plezier op je molen mag draaien en liefst malen.
Verder een welgemeend proficiat aan de instructeurs, gastgevend molenaars en alle anderen, die met hun belangeloze inzet en vrije tijd, hieraan bijgedragen hebben.

Het bestuur

Afscheid Jan Scheirs als instructeur

Op 18 november namen we als afdelingsbestuur Noord-Brabant afscheid van Jan Scheirs als instructeur. Dat gebeurde tijdens een druk bezochte jaarvergadering in Moergestel.

55 Gildeleden uit Brabant bezochten de avond die bestond uit een jaarvergadering en een interessante lezing over Poolse molens. Sinds november 1983 is Jan Scheirs uit Hilvarenbeek actief geweest als instructeur op de Kerkhovense molen of Onvermoeid in Oisterwijk. Na zijn opleiding bij Nol Voet in Ravenstein solliciteerde hij in 1979 naar de functie van molenaar in Oisterwijk. Hij leidde in die vele jaren tal van leerlingen op waarvan velen inmiddels een belangrijke bijdrage leveren in en aan de molenwereld. Maar naast instructeur is Jan bovenal molenaar. Malen en stenen is zijn grote passie en met het toenemen van de omzet op de Oisterwijkse molen ging dit het opleiden van leerlingen steeds meer in de weg zitten.

Helaas heeft Jan besloten na 28 jaar te stoppen met zijn instructeurschap. Gelukkig zal Jan zich blijven inzetten voor het Brabants Gilde als lesgever voor de theorielessen en ook het afnemen van toelatingsexamens. We zijn als afdelingsbestuur hem heel dankbaar voor de vele jaren belangeloze inzet voor het (Brabants) Gilde.

Bart Hoofs (oud-leerling)
Tekening W. Pfeiffer

Uitgaven van het gilde van vrijwillige molenaars

ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET

De basiscursus - op enkele hoofdstukken na gereed. Alle overige lesstof wordt in de loop van de tijd nieuw vervaardigd en uitgegeven en zal in de loop van de tijd worden toegezonden. De leden in opleiding dienen dit pakket bij aanmelding aan te schaffen (niet inbegrepen bij de contributie). De prijs bedraagt € 42,50.

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XVI - Waarom draaien molens linksom? Waarom helt de bovenas? De tonmolen. Prijs: € 7,50 (incl. porto).
Informatie XIX - Molenaarservaringen J.B. Kaal. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).
Informatie XXII - Bovenassen. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).
Mappen voor de basiscursus
Prijs: € 11,00 (incl. porto).

HACCP-Rapport Hygiënecode
Te bestellen via Gilde verzendingen.
Incusief porto € 30,00.
Exclusief porto € 25,50.

GRATIS UITGAVEN

- Informatiefolders
- Statuten en Huishoudelijk Reglement
- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden
- Exameneisen
- Voorbeeld voor een Modelcontract vrijwillig molenaar
- Folder betreffende Gildeverzekeringen

BESTELLEN BIJ HET GILDE

H.P.A. (Hub) van Erve
Hoevense Kanaaldijk 9
5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100, of
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

Wetenswaardige literatuur

Onderstaande literatuur is te bestellen op de erbij vermelde adressen. Vergeet niet daarbij uw *naam- en adresgegevens* te vermelden.

Molens. De nieuwe Stokhuyzen.

Waanders 2007, 240 blz, Prijs € 22,50. Herziene editie. Weidemolen, torenmolen, monniksmolen, wipstellingmolen: geen molentype of F. Stokhuyzen (1890-1976) traceerde de geschiedenis, techniek, functie, locatie etc. Een standaardwerk.

Opleiding Watermolenaar (Poldermolens)

Door: Ing. J. den Besten.
Te bestellen door overmaking van € 23,00 (incl. porto) op girorekening 139754 t.n.v. J. den Besten te Loenen aan de Vecht.

Over molens der fam. Honig

Door: P. Boorsma. Prijs € 10,00 (incl. porto). Te bestellen bij het Gilde (zie boven).

Lesbrieven Basisonderwijs

Lesbrief Poldermolen	compl.	Prijs € 7,50.
Lesbrief Korenmolen	compl.	Prijs € 7,50.
Lesbrief Watermolen	compl.	Prijs € 7,50.

Deze lesbrieven zijn bedoeld voor leerlingen van de hoogste klassen van het basisonderwijs of de laagste klassen van het voortgezet onderwijs. De lesbrieven omvatten de lesbrief zelf voor de leerlingen, een docentenhandleiding en een werkblad.

Pellen van gerst tot gort

Lesbrief voor molenaars.
Uitgave van Stichting Groninger Molens, Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen.
Prijs € 6,00 (excl.porto).

Werking van de pelmolen

Door: P.H. Havik.
Facsimile handschrift € 15,00 (incl. porto).
CD-rom met transcriptie handschrift en lijst met Zaanse en Groningse termen,
€ 5,50 (incl. porto). Boekje + CD-rom
€ 20,00 (incl. porto). Te bestellen bij het Gilde (zie boven).

Zingende Stenen

Door: D.J. Abelskamp. Prijs: € 21,00 (incl. porto). Dit boek is te bestellen via de Website van het Gilde (www.vrijwilligemolenaars.nl) of bij Hub van Erve (zie hierboven).

Wieksystemen voor polder- en industriemolens

Door: G. Pouw. Te bestellen door overmaking van € 11,50 (incl. porto) op rek. nr. 55.44.45.050 t.n.v. G. Pouw, Naarden o.v.v. uw eigen naam en adresgegevens!

MEESTERMOLENAAR

Vlaamse Molens

Molinologie Nederland Vlaanderen was dit jaar te gast jaar in Vlaanderen. Plaats van bijeenkomst MOLA. Bij aankomst staken de mollenbelten boven het berijpte gras uit.
MOLA is van oorsprong een molenmuseum, maar inmiddels veranderd in een instituut met studiezaal waar ook allerlei molenactiviteiten van Oost-Vlaanderen samenkomen zoals onderzoek, opleiding molenaars en archivering.
Deze bredere kijk op het molenwezen blijkt ook tijdens de lezingen waarin onderzoek naar hondenmolens of de geschiedenis van het blad De Belgische Molenaar en zijn oprichter.
Wat het museum betreft zou het openluchtmuseum in Arnhem misschien jaloers kunnen zijn. Een molenstamboom aan de muur over de ontwikkeling van spierkracht, waterkracht en windkracht maakt je snel wegwijs in molenland.
En met je oor kun je o.a. Paul Bauters zien en horen praten over zijn fascinatie voor molens. Nu het Nederlandse Nationaal Historisch Museum bij het openluchtmuseum niet doorgaat kunnen ze zulke zaken misschien zelf oppakken.
Paul Bauters kreeg op dezelfde dag overigens de I.J. de Kramerprijs voor zijn gehele oeuvre. Dat alles begon met zijn liefde voor de op de voorpagina afgebeelde Huisekouter Molen.
Ook het moeilijkste deel van onze opleiding, het belang van weer en wind, krijgt voor bezoekers een heldere visuele presentatie. Dan weet je wat wielrenner Eddy Merckx aan Kwu energie produceerde of hoe de haren wapperen bij windkracht 12.
Bij binnenkomst ligt er op de balie natuurlijk ook het blad Vlaamse Molens. Maar het meest opvallend op de balie was de Wasknijpermolen. Een uitdrukking van liefde voor het molenpatrimonium dat alles uitstraalde en verklaart waarom de prijzen voor molinologie zo vaak bij onze Vlaamse vrienden terecht komen.

Tekst en foto's Huub van Est

©2011 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevens-verwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Vlaamse Molens